

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Matěj TUHÝ

**Prevence rizikového chování
na odborných učilištích v Bruntále**

Olomouc 2013

vedoucí práce: doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 15. dubna 2013

.....

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce doc. Mgr. Miroslavu Dopitovi, Ph.D. za veškeré rady, důležité připomínky a jeho optimistický a ochotný přístup po celou dobu tvorby práce. Dále bych chtěl poděkovat vedení a studentům středního odborného učiliště v Bruntále za jejich spolupráci a ochotu a také preventivní informační skupině okresního ředitelství policie ČR v Bruntále za poskytnutí materiálů.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Matěj Tuhý
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Prevence rizikového chování na Středních odborných učilištích v Bruntále
Název v angličtině:	Prevention of risky behavior on secondary schools in town Bruntál
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o rizikovém chování mládeže a jeho prevenci, se zaměřením na alkoholismus, tabakismus, konopné látky, šikana, kriminalita a netolismus. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se zaměřuje na typy rizikového chování, prevenci, osobnosti adolescenta, výchově, volném čase mládeže a městě Bruntál. Empirická část obsahuje analýzu a vyhodnocení výzkumných dat v oblasti rizikového chování, výchovy a volného času mládeže. Výzkumné šetření bylo realizováno za použití dotazníků u studentů Středního odborného učiliště v Bruntále.
Klíčová slova:	rizikové chování, prevence, alkohol, tabák, marihuana, šikana, netolismus, volný čas, výchova, adolescence
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis deals with the risk behaviour of young people and its prevention, with a focus on alcoholism, tabakismus, hemp fabric, bullying, crime and netolismus. The work is divided into a theoretical and an empirical part. The theoretical part focuses on the types of risky behaviour, personality, adolescent, prevention education, free time and the town of Bruntál. The empirical part contains analysis and evaluation of research data in the area of risk behaviour, education and leisure of youth. Research investigation was carried out using a questionnaire for students of vocational secondary school in Bruntál.
Klíčová slova v angličtině:	risky behaviour, prevention, alcohol, tobacco, Marihuana, bullying, leisure time upbringing, adolescence
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník pro empirickou část Příloha č. 2: Potvrzení o převzetí dokumentů PIS PSČ KŘMK UO Bruntál Příloha č. 3: Přehled kriminality mladistvých ve městě Bruntál za období 2009-2012 Příloha č. 4: CD s fotografiemi, z preventivní cvičné akce ve městě Bruntál
Rozsah práce:	73
Jazyk práce:	Český

OBSAH

ÚVOD	- 6 -
1 RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ MLÁDEŽE A PREVENCE	- 7 -
1.1 NÁVYKOVÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY	- 8 -
1.2 ŠIKANA	- 13 -
1.3 KRIMINALITA MLÁDEŽE	- 17 -
1.4 NETOLISMUS	- 18 -
1.5 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	- 19 -
2 OBNOST A VÝCHOVA JEDINCE	- 23 -
2.1 FAKTORY PODÍLEJÍCÍ SE NA UTVÁŘENÍ OSOBNOSTI	- 23 -
2.2 OBDOBÍ A ADOLESCENCE	- 24 -
2.3 VÝCHOVA	- 28 -
2.4 RODINA	- 30 -
2.5 VOLNÝ ČAS	- 31 -
3 MĚSTO BRUNTÁL	- 33 -
3.1 KULTURA A VOLNÝ ČAS	- 33 -
3.2 ŠKOLSTVÍ	- 33 -
3.3 KRIMINALITA	- 34 -
4 STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ V BRUNTÁLE	- 35 -
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	- 36 -
4.2 METODA SBĚRU DAT	- 37 -
4.3 ZKOUMANÝ SOUBOR	- 37 -
4.4 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 39 -
ZÁVĚR	- 64 -
SUMMARY	- 66 -
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	- 68 -
SEZNAM ZKRATEK	- 72 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 73 -

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je problematika rizikového chování. Rizikové chování mládeže je problém, který se týká celého světa. Ať už užívání návykových látek, šikana, kriminalita, nebo další jiné formy, všechno se dnešní mládeže týká a určitým způsobem jí ohrožuje. Navíc se s rozvojem komunikačních technologií objevují další formy rizikového chování, které také mohou mít negativní dopad na vývoj mladého jedince. Na internetu můžeme stále častěji sledovat, jak se hromadí další a další články o tom jak se nějaký adolescent ve škole opil, nebo dokonce otrávil alkoholem a skončil kvůli tomu v nemocnici. Jak nějaký mladistvý, kvůli banální záležitosti vztáhl ruku na druhého a nějakým způsobem mu ublížil, tak, že nebyl schopen vstát. I přes velkou snahu státu a jiných orgánů zabývajících se problematikou rizikového chování, zastavit nebo zredukovat výskyt těchto jevů pomocí různých preventivních programů, ne vždy jsou však úspěšní. Bohužel rizikové chování se nevyhýbá žádnému z nás. Každého ovlivňují určité faktory. Každý žije v jiném prostředí, každý je jinak vychován a každý má jednoduše jinou osobnost.

Hlavním cílem práce v teoretické části je popsat problematiku rizikového chování mládeže a jeho prevence a identifikovat zkušenosti mládeže s vybranými typy rizikového chování na Středním odborném učilišti v Bruntále za použití dotazníku. V teoretické části práce jsem se zaměřil na konkrétní typy rizikového chování, jako je užívání návykových látek, šikana a okrajově také kriminalita, sociální síť a netolismus. Z návykových látek se prioritně zaměřuji na tabakismus, alkoholismus a marihuanu. Dále se v práci zabývám prevencí těchto jevů a bližším upřesněním typů výchovných stylů českých rodin a trávení volného času mládeže. Konkretizuji výskyt a prevenci rizikového chování především v oblasti města Bruntál. Poznatky zjištěné v teoretické části využívám jako podklad ke zpracování výzkumných otázek pro empirickou část, jejíž výstupy mohou sloužit pro prevenci rizikového chování na Středním odborném učilišti ve městě Bruntál.

1 RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ MLÁDEŽE A PREVENCE

V první kapitole se zabývám rizikovým chováním mládeže a jeho prevencí. Úvod kapitoly si klade za cíl přiblížit a definovat problematiku rizikového chování u mládeže v oblasti návykových látek, šikany, kriminality a novodobým fenoménem v oblasti rizikového chování, kterým je netolismus. Druhá část kapitoly je zaměřena na prevenci těchto jevů, konkrétně na typy preventivních programů.

Termín „rizikový“ může mít z obecného hlediska několik významů (Labáth, 2001). V našem případě, tedy „rizikové mládeže“ uvádí ve své publikaci kompletní definici Vladimír Labáth (2001, s. 11): „Za rizikovou mládež považujeme dospívající jedince, u kterých je, následkem působení více faktorů zvýšená pravděpodobnost selhání v sociální a psychické oblasti.“

Rizikové chování pak Michal Miovský (2010, s. 23) definuje shodně se svojí dřívější publikací (Miovský, Zapletalová 2006) jako: „Chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.“ Do konceptu rizikového chování řadí Miovský (2010) užívání návykových látek, šikanu a násilí ve školách, obecné kriminální jednání, nelátkové závislosti, záškoláctví, rasismus, vandalismus a další.

Na rizikové chování bývá většinou pohlíženo jako na projev nedostatečné kompetence, nevyzrálosti nebo neschopnosti adaptivně zvládat problémy a plnit vývojové úkoly (Širůčková, 2010).

„Člověk, který se chová rizikově jedním způsobem, má tendenci chovat se rizikově i v dalších oblastech. Jedná se o jistou propojenost jednotlivých projevů rizikového chování, která má formu životního cyklu. Nejčastějším propojením je alkohol, tabák a marihuana“ (Širůčková, 2010, s. 31). Přílišná konzumace alkoholu může mít zase za následek kriminální jednání, jak uvádí Pavel Mühlpachr (2002).

Faktory podílející se na rozvoji rizikového chování mohou mít negativní důsledky pro zdraví nebo významně ovlivnit životní styl. Z hlediska zdraví může jít o zvýšenou nemocnost, či snižující se zdatnost. Zasažená je také oblast sociálního fungování jako selhávání ve škole, sociální izolace, předčasné rodičovství. Samozřejmě mají rizikové faktory také vliv na život v dospělosti jako např. nezaměstnanost, nemotivovanost atd. (Jessor, 1998, s. 4, in Širůčková, 2010). Rizikové faktory lze nejčastěji identifikovat v biologickém systému, systému osobnosti, v chování, percepci prostředí a sociálním prostředí.

Biologický systém je založený na dědičnosti. Tedy pokud se v rodinné anamnéze vyskytuje někdo, kdo trpí alkoholismem je možné, že se tento typ rizikového chování, bude vyskytovat i nadále. Protektivním faktorem může být nadprůměrný intelekt jedince a tedy vědomí škodlivosti alkoholu (Jessor, 1998, s. 4, in Šiřůčková, 2010).

Spouštěčem rizikového chování může být **osobnost** člověka, vnímání snížených životních šancí, nízké sebehodnocení, sklon riskovat. Zabránit tomu můžou faktory jako hodnotový systém zahrnující hodnoty zdraví a úspěchu nebo netolerantní postoj k rizikovému chování (Jessor, 1998, s. 4, in Šiřůčková, 2010).

Dalším rizikovým faktorem v oblasti **chování** může být problémové pití nebo školní neúspěšnost. Protektivním faktorem je pak religiozita nebo aktivní zapojení do činnosti školy nebo zájmových spolků (Jessor, 1998, s. 4, in Šiřůčková, 2010).

Při výčtu faktorů nelze opominout ani **percipci prostředí**. Do rizikových faktorů zde patří modely rizikového chování nebo normativní konflikt mezi rodiči a vrstevníky. Jako protektivní faktory jsou naopak modely konvenčního chování nebo zvýšená kontrola rizikového chování (Jessor, 1998, s. 4, in Šiřůčková, 2010).

Mezi rizikové faktory rizikového prostředí patří bezesporu i **sociální prostředí** a s ním související sociální vyloučení nebo sociální znevýhodnění. Protektivní faktor může být kvalita školství, dobrá lokalita bydliště nebo soudržnost rodiny (Jessor, 1998, s. 4, in Šiřůčková, 2010).

Z uvedeného vyplývá, že rizikové faktory mohou být spouštěči rizikového chování. Rizikového chování může být mnoho typů. V následujících podkapitolách se zaměřuji na vybrané typy rizikového chování potenciální k výskytu u mladistvých především na školách.

1.1 Návykové a psychotropní látky

V první podkapitole se zabývám problematikou návykových a psychotropních látek. Problematikou se zabývám, protože se adolescentů a středoškoláků stejně jako prakticky každého bez výhrad týká a s těmito návykovými látkami se dnešní česká mládež setkává. Tuto informaci dokazuje mezinárodní výzkum Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (dále jen ESPAD), který se uskutečnil v roce 2007. Výsledky tohoto výzkumu jsou umístěny na stránkách drogy-info.cz. Podle výzkumu „ČR zůstává jednou ze zemí, kde je výskyt klíčových ukazatelů spojených s užíváním tabáku, alkoholu a nelegálních drog mezi

mladistvými nad evropským průměrem. I přes relativní stabilizaci rostoucích trendů z minulých let je v ČR úroveň užívání konopných drog zatím nejvyšší v Evropě. Naopak v užívání nekonopných drog, zejména extáze, se čeští šestnáctiletí propadli z čelního místa evropského pomyslného žebříčku blíže k průměru“ (ESPAD in drogy-info.cz, 2007). Z důvodu této informace se tedy zaměřuji na návykové látky jako tabák, alkohol a marihuana.

Tabakismus je důsledkem nadužívání tabáku, který je považován za „*největšího zabijáka*“ v České republice. Denně v Česku následkem užívání tabáku způsobí více než 60 předčasných úmrtí (Nešpor, Csémy; 2003). Podle Karla Nešpora a Ladislava Csémyho (2003, s. 34) „obsahuje tabákový kouř množství škodlivin, najdou se v něm látky jako dehet, oxid uhelnatý, formaldehyd, dokonce i arsenid nebo kyanid. Z velkého množství je však návyková pouze jedná látka a to nikotin.“ „Tabák těžce poškozuje všechny lidi, kteří s touto látkou experimentují, hlavně pak lidé středního věku, děti i dospívající“ (Nešpor, Csémy; 2003 s. 7). Nešpor také dokládá, že dítě může trpět kouřením matky už během nitroděložního vývoje. Dle jeho výzkumu, batolata matek kuřáček, jež v těhotenství kouřili, byla více, vzpurnější, impulsivnější a více riskovala. Kromě toho se dále zjistilo, že pokud matka vykouřila více jak 10 cigaret denně, zvýšilo to u dítěte ve věku 10 let pětinasobně pravděpodobnost, že dítě bude rovněž v budoucnu experimentovat s tabákem. „Výzkum také odhalil, že kouření matek v těhotenství vede k většímu výskytu úzkostné poruchy u jejich dospívajících dětí“ (Nešpor, Csémy; 2003 s. 7). Následkem kouření v těhotenství je pak jedná z možných příčin vzniku „syndromu náhlého úmrtí dítěte“, což je nečekaná smrt zdánlivě zdravého dítěte ve spánku. Ze zdravotního hlediska má tabák na dítě nebo mladistvého (i pasivního kuřáka) tyto negativní vlivy. Způsobuje cévní, nádorové a srdeční onemocnění, pokles tělesné výkonnosti, závislost na tabáku, impotence u mužů středních let atd. Má se za to, že dítě, které žije v jedné domácnosti s bezohledným kuřákem, dostává do těla v přepočtu zhruba dvě cigarety denně, i přesto, že samo nekouří (Nešpor, Csémy; 2003).

Mladiství v kouření vidí cestu dokázat ostatním, že jsou „in“ a vlastně to dělají jen z toho důvodu, aby se před ostatními předvedli. Z psychologického hlediska se občas uvádí, že vykouření cigarety znamená zapojit se do určitého kolektivu ostatních a stát se tak členem nějaké party. Bývají také případy, kdy např. kluci kouří, aby se zalíbili holkám a také naopak (Mühlpachr, 2002). Některé zdroje (Heller, 1996) zase uvádí, že čím větší je jedinec kuřák, tím má ve škole horší prospěch.

Informační portál drogy-info.cz na svých stránkách uvádí výsledky mezinárodního srovnání mladistvých kuřáků v Evropě, který v roce 2007 prováděla (ESPAD). Z výzkumu vyplývá, že Česká republika patří do skupiny s velkou prevalencí kouření tabáku. Uvádí 40-

45 % kuřáků z celkové populace. Výzkum také odhaluje výsledky, které hovoří, že denně kouří v ČR 26% šestnáctiletých a z nich je téměř 8% silných kuřáků. V poměru tak jeden silný kuřák vykouří 11 cigaret.

Alkoholismus je způsoben nadužíváním návykové látky alkohol, jež je mezi dospívajícími velice oblíbená, často užívána a jedná se o legální drogu. To, že je alkohol oblíbenou a společensky přijatelnou drogou dokazuje ve své publikaci i Julián Melgosa (1999). Přesto patří do skupiny rizikových faktorů mládeže. Toto tvrzení dokazují také jiné publikace jako např. Nešpor a Csémy (2003).

Alkohol je fenomén, který u mladých lidí nese název jako „prostředek dobré zábavy“. Mladiství a dokonce i rodiče si podle Pauly Goodyer (2001) zřídka kdy uvědomují rizika a nebezpečnost této návykové látky. „Alkohol nese vinu za většinu případů smrti u lidí ve věku 15 až 34 let. Při autonehodách víc než při čemkoliv jiném zahyne nejvíc mladých lidí a u většiny lidí ve věku 17 až 24 let v tom hraje roli alkohol. Také podněcuje rizikové chování jako nechráněný sex nebo rvačky“ (Goodyer, 2001, s. 100). Negativní vliv alkoholu na psychiku, motorické a koordinační schopnosti také dokazuje Melgosa (1999, s. 141). „Tisíce lidí každoročně umírá v důsledku autonehod, vražd a sebevražd, ke kterým by bez alkoholu nikdy nemuselo dojít.“

Alkohol patří do skupiny tlumivých látek, podobně jako barbituráty. Z chemického hlediska se jedná o uhlovodan, etylalkohol, jehož chemická skladba je tvořena uhlíkem, kyslíkem a vodíkem. Vzniká zkvašením cukru, kvasinkami. Kvašení však probíhá pouze jen do koncentrace 14%-16% alkoholu. Poté alkohol kvasinky ničí. Vyšší procenta alkoholu vznikají destilací a vzniká tzv. „tvrdý alkohol“, popisuje Helena Zášková (1998, s. 30).

Paula Goodyer (2001) zmiňuje alkohol jako antidepresivum, které zpomaluje mozkové funkce a odstraňuje některé zábrany. To je důvod, proč někteří lidé dělají věci, které by za „normálních“ okolností neudělali. Ovlivňuje schopnost koordinace a rychlost reakcí, proto je nebezpečný pro řidiče a z toho důvodu za volant nepatří.

Účinek alkoholu je okamžitý. V poměrně krátké chvíli po požití alkoholu se člověk cítí vesele a má tendence hovořit. Pokud konzument v pití alkoholu pokračuje, dostavuje se postupně opilost. Ta má za následek svalovou ochablost, která má negativní vliv i na srdce. Snižuje se také ostrost zraku (nejvíce v noci a při umělém osvětlení) (Melgosa, 1999). Dále člověk ztrácí sebekritičnost, začíná být více hlasitý, obtěžuje okolí a ztrácí kontrolu nad svými pohyby. Poslední fáze a nejkritičtější je, když konzument trpí akutní otravou alkoholem, dostavuje se tak únava, spavost, zvracení. Může docházet i k bezvědomí (Zášková 1999). Pokud se alkohol užívá dlouhodobě, představuje riziko typu tvrdnutí jater, rakoviny úst

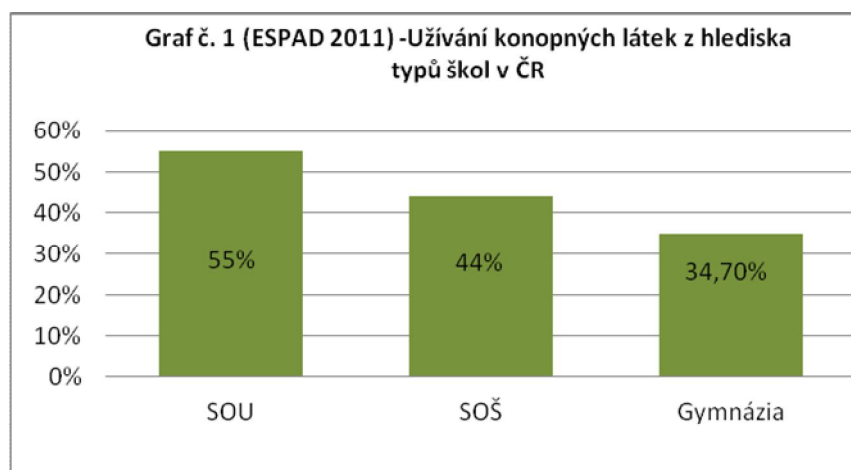
a jícnu. Rovněž jsou rizikem také chronické onemocnění žaludku, chudokrevnost a podvýživa. S hlediska duševního jsou konzumenti vystavení riziku ztráty paměti, halucinací a degenerativní demence (Melgosa, 1999).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (2010), (dále jen MŠMT ČR) v rámci studie prováděné mezinárodní výzkumnou studií kolaborativního charakteru životního způsobu u dětí (HBSC) uvádí, že jedna třetina chlapců a jedna pětina nad patnáct let pravidelně konzumuje pivo. Pivo je nejčastěji konzumovaným druhem alkoholického nápoje. Následuje víno, které pravidelně pije 10% dětí. Pití destilátu pak v České republice udává 10% chlapců a 7% děvčat. MŠMT ČR (2010) také udává, že z posledních výzkumů prováděných v letech 2002 a 2006 studií HBSC, nebyly zaznamenány nikterak velké změny, co se týká pravidelné konzumace alkoholu. Rizikové pití, což znamená nadměrnou konzumaci dávek alkoholu při jedné konzumní příležitosti nebo opilost se častěji objevují až ve věku 15 let. Mezi lety 1998 až 2006 rizikové konzumace alkoholu u chlapců příliš nenarůstala. U děvčat byl však zaznamenán prudký nárůst. V roce 2006 až 30% patnáctiletých děvčat se velmi přiblížili chlapcům, u kterých opakovaná opilost činila 37%.

Marihuana (konopí) nebo také tetrahydrokannabinol (zkráceně THC) je vysoce účinná látka, mnohem jedovatější než alkohol, která může mít za následek úzkostné a jiné nepříjemné stavy většinou přechodného rázu objevující se nepředvídaně. Je zde riziko poruchy paměti a riziko dopravních nehod. Protože je marihuana nejčastěji konzumována kouřením, může také při dlouhodobějším užívání způsobit zhoubné nádory nebo onemocnění dýchacího systému. Marihuana je také potenciálním spouštěčem přechodu k jiným návykovým látkám (Nešpor, Csémy 2003).

Z marihuany se získává **hašiš**, který je s ní co do působení srovnatelný, ale má desetinásobný obsah účinných látek (Nešpor, Csémy; 2003). Při nejčastěji užívaným způsobem užití marihuany, tedy inhalaci (kouřením) nastupuje účinek prakticky okamžitě. Zpočátku se jedná o euforické stavy, které mohou trvat v rozmezí 60 až 150 minut. Dalším účinkem mohou být halucinace, které vznikají za předpokladu užití nadměrné dávky. Při dlouhodobějším užívání marihuany se intenzita euforických stavů redukuje. Marihuana v sobě kloubí i některé z léčebných účinků. Jedná se spíše o zmírnění bolesti, či zvýšení chuti k jídlu (Benjamin Thomas, Gianluca Toro; 2008). Užívání této drogy však při nezkušeném užívání nebo nevhodném dávkování způsobuje i některé nežádoucí účinky. Nešpor a Csémy (2003) některé z nich zmiňují. Bolesti na prsou, kašel, únava, kolísání nálad, podrážděnost, zhoršená schopnost soustředění, delší reakční čas aj.

Konopné látky patří mezi nejrozšířenější typ drogy v České republice. V roce 2011 to uvedla studie národního, monitorovací střediska pro drogy a drogové závislosti (dále jen NMSDZ) v rámci výzkumu (ESPAD, 2011). Tento fakt také dokazuje i dříve prováděný výzkum v roce (ESPAD) se kterého vyplývá, že ČR v tomto období držela první příčku ve spotřebě marihuany u mladistvých v Evropě. Z dalších studií (ESPAD, 2011) bylo dále zjištěno, že 43% šestnáctiletých studentů mělo zkušenost s užitím nelegální drogy. Nejčastěji se jednalo právě o konopné látky. Z hlediska pohlaví pak v roce 2011 konopnou látku vyzkoušelo 47,3% chlapců. Dívek pak celých 37,5 %. Posledně jmenovaný výzkum také potvrdil, že nejčastějším výskytem konopných látek z hlediska škol zaznamenávají střední odborné učiliště. Celých 55% studentů odborných učilišť má zkušenosti z konopnými látkami (Graf č. 1).

Novější výzkum studii ESPAD prováděný v roce 2011 pak byl také zaměřený na extrapolaci častých uživatelů marihuany na věkovou skupinu 15 až 19 let. Z výzkumu vyplynula skutečnost, že celkový počet uživatelů marihuany sčítá zhruba 28 600 mladistvých. Z toho bylo 19 300 chlapců a 9 300 dívek. Celkový počet mladistvých obyvatel v ČR ve věku 15 až 19 let je 560 122 z toho 257 758 chlapců a 272 758 dívek.

Důvodu k užívání drog může být hodně. Ľuba Končeková (2005) se ve své publikaci opírá o dílo Eduarda Urbana (1971), který uvádí hned několik důvodů, které mladé lidi přesvědčí, aby drogu zkusili. Může to být zvědavost, nuda, touha po opojení a stejně jako u cigaret „držet partu“. Končeková (2005) dále ve svém díle uvádí prostřednictvím Ivana Novotného (1996), že se také se může jednat o některé individuální nebo sociální činitele jako je např. neschopnost řešit svoje problémy, nejasněný smysl života nebo náboženské vlivy.

1.2 Šikana

Jako další podkapitolu zabývající se rizikovým chováním uvádím šikanu. Od školy nebo školského zařízení se očekává, že bude směřovat k demokratickým principům a měla by vést žáky k respektu a komunikaci. Bohužel tomu tak není a místo toho se objevuje stále častěji jeden z nejvýraznějších typů rizikového chování a tím je šikana. Podle několika výzkumů se obětí šikany v Českých školách stalo hned 41% dětí. Toto je varující signál. Lze totiž očekávat, že procento obětí šikany ve školách a školských zařízeních v budoucnu ještě poroste (Zdeněk Martínek, 2009).

Michal Kolář (1997) ve své publikaci zdůrazňuje, že šikana se vyskytuje prakticky na všech školách a tvrdí, že šikana prováděná na odborných učilištích má daleko tvrdší charakter než třeba na gymnáziích. Na šikanu bývá pohlíženo z mnoha perspektiv. Poprvé slovo „šikana“ použil francouzský básník Villon v 15. století, v podobě tvaru „chicaneur“, což znamenalo jízlivě se vysmívat nebo podvádět ve hře. Podle tvrzení Jaroslava Šturmy (2001) výraz pak přešel do většiny evropských jazyků „Nahlédneme-li do významových slovníků, zjistíme, že ve všech jazycích jde o výrazy s více významy“ (Šturma, 2001, s. 5). Vymezení šikanování jako jevu, má vesměs násilný charakter, konkrétně násilné chování vůči osobám, které se mu těžko ubrání (Šturma, 2001). Zdeněk Martínek (2009, s. 109) šikanu definuje následovně. „Šikana – jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.“ Pavel Říčan (1995, s. 26) konstatuje, že: „Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině.“ Žádná definice však bohužel nemůže věrně naznačit jaký je šikana zvrhlý a nebezpečný fenomén (Bendl, 2003).

I přesto, že drtivá většina případů šikany je směřována na interakci mezi vrstevníky nebo přibližně stejně staré jedince, ne vždy se jedná o fenomén, kdy žák trápí jiného žáka. Šikana se může vyskytovat i v jiných formách. Jedna ze situací může být i ta, když učitel šikanuje žáka. Většinou se jedná o situaci, kdy pedagog, nemá se žákem, kterého učí kladné vztahy, a to se pak projevuje na jeho chování k němu. Mohou se vyskytnout faktory jako těžší otázky při zkoušení, nebo že žák dostává horší známky než jeho spolužáci. Další směr šikany je zaměřen na žáka šikanujícího svého učitele. Na první pohled ne moc obvyklá situace. Na

druhou stranu logická. Žáci často ve vyučování provokují a naschvál vyrušují. Proti těmto jevům jsou pak někteří pedagogové náchylní, nechají se vyprovokovat a na třídu pak křičí. Žákům to vyhovuje (hodina totiž ubíhá) a tím pádem mají tendenci svoji provokaci zvyšovat a tedy nerespektovat učitele (Martínek, 2009). Martínek (2009) také hovoří o případech, kdy se terčem šikany stávají rodiče nebo prarodiče. Tento jev se může samozřejmě vyskytnout i v obrácené formě.

U problematiky šikany se také rozlišují dva rozdílné termíny, které často veřejnost matou a kdy vlastně vůbec neví co šikanování je nebo není. Jedná se o již známý termín šikana (popsán výše) a termín zvaný **teasing** „Za teasing můžeme označit chování, které zdánlivě šikanu připomíná. Jde o nevinné škádlení mezi dětmi – např. na druhém stupni základní školy chlapeč provokují děvčata proto, že se jim líbí. Dívky křičí, chichotají se, někdy i chodí žalovat, dospělý však vidí, že jim toto škádlení chlapců vůbec není nepříjemné a jejich stěžování je pouze formální.“ (Martínek, 2009, s. 109). Oproti šikaně je tedy teasing naprosto přirozený jev, bez kterého by snad školní prostředí nebylo normální (Martínek, 2009).

Typů šikany může být hrozně moc. Od fyzické agrese až po násilné a manipulační příkazy (Říčan, 1995). Podle Michala Koláře (1997) zde uvedu některé z příkladů šikany:

Fyzická agrese (Kolář, 1997, s. 22)

- 1) Agresoři oběti svážou ruce, na hlavu jí navléknou igelitový pytlík a pozorují, jak se zmítá.
- 2) Oběť je vystavená hromadnému kopání („Pojďte si kopnout, je to zadarmo!“).
- 3) Několik obětí je agresory přinuceno, aby se prali.
- 4) Agresor při vyučování maluje propisovačkou oběti na krk, případně pomaluje obličej fixkou...
- 5) Agresor nalepí oběti bonbón nebo žvýkačku do vlasů, vylije limonádu, vysype brambůrky za košili.

Slovní agrese (Kolář, 1997, s. 22)

- 1) Oběti je vyhrožováno mučením, násilím, zabitím.
- 2) Oběti je nadáváno, urážejí rodiče obětí.
- 3) Agresoři se vysmívají slabostem a handicapům obětí.
- 4) Vtipkují na úkor obětí, mají ironické poznámky, zesměšňují ji a posmívají se jí.
- 5) Oběti je vyhrožováno anonymně, po telefonu.

Krádeže a manipulace s věcmi (Kolář, 1997, s. 23)

- 1) Agresoři berou oběti peníze.

- 2) Trhají a ničí oblečení oběti.
- 3) Oběť je agresory donucena „půjčit“ svačinu; agresori oběti poplivají svačinu.
- 4) Trhají ničí, případně ukradnou oběti učebnice, sešity (oběť musí dopsat nový sešit apod.), kreslí na ně fašistické symboly, lámou oběti tužky, pera atd.
- 5) Ukradnou, případně schovají oběti legitimace (MHD, na vlak), lístky na oběd, peněženku s penězi, boty, aktovku.

Násilné manipulativní příkazy (Kolář, 1997, s. 23)

- 1) Oběť je donucována klečet před agresory a prosit je o milost.
- 2) Oběť je donucována mýt záchody, uklízet za agresory.
- 3) Oběť je donucena nosit ponižující ceduli.
- 4) Oběť je donucována napovídat při písemných pracích, psát agresorům úkoly a přepisovat sešity.
- 5) Oběť je donucována tančit, zpívat, urážet se na přání agresora.

Typy šikany uvedené výše zařazuje Kolář (1997) spíše k učilištím a základním školám, kde podle něj není situace idylická. „Brutální způsoby šikanování se jistě bolestivě dotknou každého a nikdo nebude mít problém s jejich označením. Potíž je však v tom, že nejsou vidět, protože se dějí v nepřítomnosti pedagoga. Jiná situace je u subtilnějších a částečně tolerovaných způsobů násilí. Ty sice můžeme občas zahlédnout, ale dělá nám potíže je bez znalosti „kontextu“ rozpoznat a identifikovat jako šikanování“ (Kolář, 1997, s. 24).

Místa šikany, jsou prostorem, kde se nejčastěji ve školách šikana vyskytuje (Martínek, 2009). (Martínek, 2009, s. 133-136) pak rozděluje několik základních oblastí, ve kterém se šikana nejčastěji vyskytuje. Ve třídě žáci tráví nejvíce času. Agresori pro ubližování oběti využívají přestávky a také si určují „své“ hlídače, kteří je v případě blížícího se příchodu pedagoga upozorní. Druhé místo drží toalety. Útoky prováděné na toaletách jsou především fyzického rázu. Oběť je totiž více bezbranná. Agresori se také spoléhají na etickou stránku věci. Tedy spoléhají na to, že učitelé těžko budou záchody kontrolovat. Třetí příčku ve výskytu šikany ve škole drží tělocvičny. Pokud zde není učitel přítomen, agresori velice často využívají kromě kopanců také údery pomocí míče a dalších nástrojů, které jsou v tělocvičně během hodiny k dispozici. Dalšími místy, kde šikana může probíhat, mohou být např. šatny, jídelna, skrytá místa ve škole, pokoje na horách a výletech, ostatní prostory školy (Martínek, 2009).

Osobnost agresora je v souvislosti se šikanou důležitá proměnná. Například Helmut Erb (2000) má za to, že agresor je typ člověka, který trpí nedostatkem sebevědomí,

pochybnostmi o vlastní osobě a zakomplexovaností. Erb (2000) také zmiňuje, že „čím větší problém má mladík s pocitem vlastní hodnoty, tím více se bude předvádět a vytahovat a tím pak bude větší jeho sklon k násilí. Opačný názor má však Vavrečková (2000, in Bendl, 2003). Stanislav Bendl uvádí, že Vavrečková charakterizuje osobnost agresora na základě fyzických a psychických vlastností. Fyzické vlastností jsou např. síla a obratnost. Pokud však agresor nedisponuje nějakou velikou fyzickou vyspělostí, spoléhá se agresor na svou inteligenci, která je spojená s bezohledností a krutostí. Psychika agresora je založena na touze dominovat, nedostatek empatie a zakrnělé svědomí. Autorka také zmiňuje vlastnosti jako sebejistota, neúzkostný a sociálně pružný. Stejný názor jako má Vavrečková sdílí i Řičan (1995, s. 32), který tvrdí, že se šikany dopouští většinou sebevědomí jedinci. O tom jak je to v závislosti agresora na rodině píše ve své publikaci Stanislav Bendl (2003, s. 43), „Agresorem se stává obvykle disharmonická osobnost. V mnoha případech pocházejí agresori z rodin, kde se buď otec, nebo matka, popř. oba společně dopouštějí fyzického nebo citového násilí. Tím podle mechanismu nápodoby, resp. Metody příkladu, své děti učí, že násilí a agrese jsou vhodné prostředky, aby člověk dosáhl svého. V rodinách agresorů se často vyskytují i agresivní sourozenci.“ Bendl (2003) také zmiňuje, že posilující vliv na agresivní chování agresorů má negativní zkušenost rodiny. Rodiče agresorů bývají tolerantnější k agresivnímu chování. Často k výchově používají fyzické tresty. Agresorům se dále v rodině nedostává potřebného zázemí a vidí rodiče v podobě nezájmu, odmítání nebo dokonce nenávisti.

Osobnost oběti vysílá do okolí určitý signál slabosti, tvrdí Martínek (2009). Oběť šikany má většinou tyto vlastnosti: bojácnost, slabost, zamlklost, neumí se ve třídě prosadit, samotář, neumí se bránit. Také často dávají najevo, svoji slabost tím, že zuří, vztekají se apod. Tyto faktory však třídu ještě více povzbudí a využívají toho. Martínek se také zmiňuje o rodině oběti, která je svým způsobem taky trochu „výjimečná“. Z velké části se jedná o upjaté rodiče, kteří mají o své dítě neustále strach a neustále dítěti poukazují na to jak je okolí nebezpečné a co všechno nemůže dělat. Tlumí tak jejich přirozenou aktivitu. Děti se potom stávají nesamostatnými a to má dopad na jejich působení ve škole. Další velice snadnou obětí se stávají handicapované děti a také učitelské děti. Kromě toho bývají také oběti šikany děti, které mají dobrý prospěch a jsou slušní.

1.3 Kriminalita mládeže

Jako další podkapitolu jsem zvolil trestnou činnost mládeže. Trestná činnost je pro mladé lidi specifická. Tvrdí to ve své publikaci autoři Oldřich Matoušek a Andrea Kroftová (2003), kteří uvádí, že nejvíce trestných činů je spácháno mladými lidmi, nebo lidmi rané dospělosti. Proto si myslím, že kapitola je pro moji práci důležitá a je vhodné jí sem zařadit. Trestnou činnost nebo kriminalitu mládeže definuje Danuše Netolická (2012) následovně: „zahrnuje jednání osob do věku 18 let. Důsledkem je překročení právních a společenských norem, které jsou charakteristické pro trestný čin. Osoby ve věku 15-18 let se označují jako mladiství a jsou ze zákona trestně odpovědní s jistým omezením. Osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, spáchá-li však dítě mezi 12. až 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest, může se takovému jedinci uložit v občansko-právním řízení ochranná výchova, kterou uloží příslušný soud.“

Znaky trestné činnosti mládeže jsou ovlivněny psychickým a somatickým vývojem, vlastnostmi a zkušenostmi pachatelů. To znamená, že se trestná činnost mládeže od trestné činnosti dospělých liší v mnoha faktorech (Mühlpachr, 2002, s. 68).

- a) Předmět útoku je dán odlišným hodnotovým systémem, než u dospělých.
- b) Trestná činnost je prováděna především ve skupině
- c) Trestná činnost je málokdy předem naplánovaná a tím pádem je nedokonalá, často se objevuje i nedostatek nástrojů ke spáchání trestné činnosti.
- d) Mladiství se více projevují agresí, která má za následek devastaci předmětů a různých zařízení.
- e) Mladiství mají obvykle nedostatek vědomostí a schopností, tudíž jsou využity neúměrné prostředky k dosažení cíle.
- f) Trestná činnost mladistvých je ve většině případů prováděna pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky, která může zvyšovat agresivitu.
- g) Trestná činnost u mladistvých je páchána více emotivně než rozumově.
- h) Při opakování trestné činnosti se vyskytují specifické znaky z předcházející trestné činnosti.
- i) Mladiství využívají ostatní osoby ze skupiny, do níž patří, k získání alibi.
- j) Pachatelé, kteří jsou součástí určité skupiny, se rádi svěřují o svých přípravách na trestnou činnost ale i o spáchané trestné činnosti.

- k) Pachatelé často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim vzhledem k věku líbí (např. auta, videa, motocykly, rádia, oblečení, zbraně, nože, alkohol, cigarety, léky apod.)
- l) Odcizené věci jsou velice často rozdělovány mezi členy skupiny. Častým fenoménem v každé skupině je také hierarchie a podíl na spáchané trestné činnosti. Finance se spíše utrácejí v rámci skupiny.
- m) Některé znaky způsobu spáchání trestné činnosti vyplývají ze somatických znaků pachatel, např. se snižující se objasňenosti jednotlivých typů trestných činů se zvyšuje podíl dětských a mladistvých pachatelů.

Všechny výše zmíněné charakteristiky potvrzuje policejní i soudní praxe. Čím menší objasňenost určitých typů trestných činů, tím se zvyšuje podíl dětských a mladistvých pachatelů (Mühlpachr, 2002).

I v souvislosti s kriminalitou mládeže můžeme hovořit o **faktorech kriminálního jednání**. Nejčastěji jsou v této souvislosti uváděny socializační proces, vnější regulativy a sociální situace. Socializačním procesem je míněna kvalita socializace, způsob výchovy jedince zejména v prostředí rodiny, školy a vrstevníků. Nezanedbatelnou roli hrají i volnočasové aktivity (Mühlpachr, 2002). Vnější regulativy se zaměřují na funkčnost kontroly institucemi jako je škola, policie, justice, výchovná zařízení, ale také rodina, spolužáci, blízké osoby) (Mühlpachr, 2002). Sociální situace bývá nejčastěji zastoupena kvalitou kultury, a hierarchií hodnot (Mühlpachr, 2002).

1.4 Netolismus

Netolismus znamená závislost na tzv. virtuálních drogách. Virtuální drogy jsou pak počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (chat), TV a další. Uvádí to na internetových stránkách e-bezpeci.cz Kamil Kopecký (2012). Také uvádí, že se jedná o psychickou závislost, nikoliv o fyzickou, jako např. alkohol.

Nejčastěji je netolismus spojován s prostředím **on-line her** MMORPG (massively multiplayer online role play game), kde je ve virtuálním prostředí tisíce jiných hráčů. Tyto hry se hrají po celém světě ale také v české republice. Podle Kopeckého (2012) je nejnávykovější on-line hra World of Warcraft, která má po celém světě milióny hráčů.

„Výzkumy patologického hraní online her prokazují, že známky závislostního chování na procesu netolismu vykazuje 7-11% hráčů. Pro srovnání: USA 8,5% Čína 10,3%, Austrálie

8,0%, Německo 11,9%, Česká republika o cca 10% hráčů“ (Kopecký, 2012). Kopecký (2012) pak uvádí psychologická a sociální rizika. Jsou to: nedostatek spánku, zhoršení mezilidských vztahů, neschopnost řešit problémy, zhoršení prospěchu, poruchy paměti, sklon k agresivitě apod.

Další oblastí jako nebezpečný prostředek na internetu uvádí Kopecký (2012) **sociální síť**. Sociální síť se rozumí internetové projekty, které jsou zaměřeny na sdílení informací o jednotlivých uživateli. Sociální síť jsou také nástrojem pro komunikaci a navazování sociálních vztahů. Mohou také sloužit ke vzdělávání.

Na druhou stranu mají sociální síť i negativní stránky. Zejména je vhodným nástrojem pro rizikové chování jako kyberšikana, sexting, kyberstalkinga a další. Sociální síť mohou také sloužit jako nástroj pomsty. Podle Kopeckého (2012) velká část uživatelů určité sociální síť se chovají v kyberprostoru jinak než v běžném životě.

Podle výzkumu, prováděného „E-bezpečí“ na vzorku více než 1000 dětí má 14% českých uživatelů internetu účet na sociální síť Facebook. Tato studie tedy dokazuje, že děti sociální síť aktivně využívají na trávení volného času (Kopecký, 2012).

1.5 Prevence rizikového chování

Podle Michala Miovského (2010) je prevence rizikového chování soubor intervencí, které mají za cíl, zamezit nebo zredukovat výskyt a šíření rizikového chování. Základem vzniku prevence těchto jevů, je prevence užívání návykových látek, která se rozvíjela nejrychleji. Jde tedy o tvůrce procesu vývoje prevence jako celku. MŠMT ČR rozlišuje tři základní typy prevence. Primární, sekundární a terciální prevenci.

MŠMT ČR (2009) charakterizuje **primární prevenci** jako konkrétní aktivitu realizovanou s cílem předejít problémům a následkům rizikového chování, případně minimalizovat jejich negativní dopad, včetně dalšího šíření. Také se primární prevenci rozděluje na dvě skupiny.

- a) **Nespecifická primární prevence** – jedná se o volnočasové aktivity, které jsou určené pro nejširší vrstvy dětí a mládeže. Cílem těchto volnočasových aktivit je harmonický rozvoj osobnosti jednotlivce.
- b) **Specifická primární prevence** – týká se rizikových skupin, dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako prevence před exkluzí. Je realizována v rámci podpůrných programů.

Miovský (2010) z hlediska rizikového chování přikládá hlavní **cíl** primární prevence především v maximální redukci míry rizika s konkrétními projevy rizikového chování. Tento hlavní cíl má v kontextu několik rovin. Hlavní pozornost je na úkol, který má zamezit co nejvyššího počtu osob tomu, aby se u nich výraznější projevy rizikového chování vůbec neobjevily. Bohužel je jasné, že ne u všech jedinců se to podaří a proto je třeba předpokládat a zajistit určitá opatření i proti těmto případům.

Součástí primární prevence je tzv. **selektivní primární prevence**, která má za úkol zaměřovat se na rizikové skupiny, u nichž je rizikové chování podmíněno biologickými, psychologickými, environmentálními nebo sociálními faktory (Prevence-info.cz, 2013). Za **neúčinnou prevenci** potom považujeme triviální přístup, jehož obsah je pouze ve smyslu zastrašování před určitým rizikem. Jedná se o pouhé předávání informací, nebo citové apely, samostatně realizované sledování filmu, besedy s bývalými uživateli na ZŠ. Neúčinná prevence nerespektuje názor a aktivity žáků (Prevence-info.cz, 2013). V této souvislosti se objevuje termín **indikovaná prevence**, kterou Informační internetová stránka Prevence-info.cz (2013) charakterizuje jako prevenci, která se je zaměřená na skupiny, kde je vysoké riziko výskytu rizikového chování.

Sekundární prevence je předcházení vzniku a přetrvávání rizikového chování. Jedná se o prevenci, která má za cíl, poskytnout včasnou intervenci, poradenství a léčení (MŠMT ČR, 2009)

Terciální prevence má za cíl redukovat následky již vzniklého rizikového chování u jednotlivce. (MŠMT ČR, 2009)

Další část této podkapitoly se orientuje na **charakteristiky preventivních programů** zaměřených na rizikové chování a zdravý životní styl, které se v České republice vyskytují. Podle webu prevence-info.cz (2013), který se odkazuje na § 18 zákona č. 379/2005 Sb. představuje preventivní program konkrétní dokument školy, zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu a jejich všeobecný rozvoj. Na programy prevence rizikového chování je nutno klást několik základních požadavků. Požadavky je nutno splňovat jinak se primárně preventivní program nelze označit za kompetentní vykonávat prevenci (Miovský, 2010).

Minimální prevence je základním nástrojem prevence MŠMT ČR (2009). Je to systémový prvek při realizaci preventivních aktivit v základních školách, středních školách a speciálních školách, dále také ve školských zařízeních pro výchovu mimo vyučování a školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Realizace minimálního preventivního programu je pro všechny školy a školská zařízení

povinná a podléhá kontrole České školní inspekce. Aktivity nejnovějšího programu minimální prevence realizovaného MŠMT ČR (2009) jsou následující:

- 1) Pozitivně formovat osobnost žáka a vést ho ke zdravému životnímu stylu.
- 2) Podporovat jedince v navazování mezilidských vztahů.
- 3) Předcházet možnosti poškození zdraví či vzniku nemocí.
- 4) Předcházet vzniku a průběhu závislostí na návykových látkách.
- 5) Formovat u žáka kladný vztah ke studiu a škole.
- 6) Poskytnout základní informace o drogách, včetně tabáku, alkoholu a těkavých látek.
- 7) Zaměřit se na zdravý životní styl.
- 8) Zvyšovat sociální kompetence.
- 9) Posilovat komunikativní dovednosti.
- 10) Vytvářet pozitivní sociální klima.
- 11) Napomáhat žákům formovat společensky významné postoje a hodnoty.
- 12) Podpořit odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování.

Z bodů uvedených výše tedy vyplývá, že minimální prevence se zaměřuje na všechny faktory rizikového chování a předcházet tak jejich vzniku.

Dalším z typů prevence jsou **peer programy**. Hlavním úkolem peer programů je aktivní zapojení předem připravených vrstevníků. Ti si připraví preventivní program na danou problematiku (např. alkohol, drogy, šikana a další.) a následně ho zavedou do třídního kolektivu, ve kterém jsou přibližně stejně staří žáci, tedy vrstevníci. Ačkoliv slovo „peer“ znamená z anglického překladu vrstevník, program zachází ještě dále. Nemusí se totiž nutně jednat o stejnou věkovou skupinu ale pro lidi např. stejné sociální situace nebo zaměstnání (Karel Nešpor, Ladislav Csémy, Helena Pernicová, 1999).

Původní program vznikl ve spolupráci s Ladislavem Csémym, Helenou Pernicovou a učiteli základních a středních škol v první polovině 90. let. V oponentním řízení byla schválena metodika pro základní školy v roce 1994 a pro střední školy 1995. S časovým odstupem má jisté výhody a jisté nevýhody (Nešpor, Csémy, Pernicová, 1999).

Podle Nešpora (1999) lze za výhody programu považovat interakci během programu, využití vrstevnického prvku, kladnou integraci do školního prostředí, možnou spolupráci s rodiči, nácvik sociálních dovedností a samozřejmě dobrá lokalizace, vzhledem k tomu, že program vychází z poměru České republiky.

Nešpor (1999) také uvádí některé nevýhody. Je to např. malá intenzita nebo, že hodnocení nemá dlouhodobější charakter. Nešpor (1999) tedy z výše uvedeného usuzuje, že by se měl program ještě rozšířit, nebo některé jeho prvky opakovat s odstupem času.

Program 21 ve své publikaci popisují Roman Pešek a Kateřina Nečesaná (2009, s. 10) „Je to o dlouhodobý program pro zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR. Jedná se o národní variantu programu Světové zdravotnické organizace (WHO). Program 21 byl vládou schválen v r. 2002 jako program meziresortní. Jeho hlavním záměrem je pomocí 21 cílů vybudovat fungující model komplexní péče o zdraví celé společnosti, mladé lidi nevyjímaje.

Z celkového hlediska se dá tedy říci, že zmíněné preventivní programy mohou fungovat a určitým způsobem redukovat výskyt rizikového chování. Jak však bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, tak výskyt rizikové chování je ovlivněn řadou faktorů, na které některé preventivní programy ne vždy mohou stačit. Jeden ze zmíněných faktorů výše byla osobnost. Rizikové chování je totiž považováno za jeden z atributů adolescence, a je jasné, že tato věková skupina se s rizikovým chováním setkává (Širůčková, 2010).

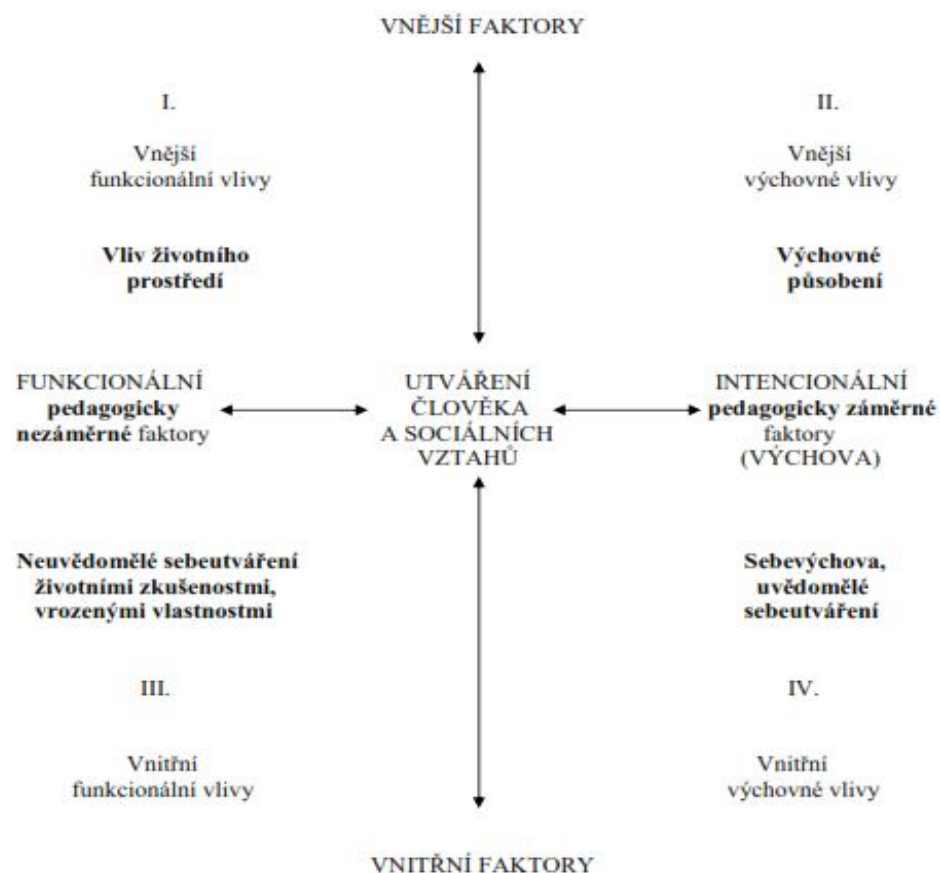
2 OBNOST A VÝCHOVA JEDINCE

Každý je nějaký, někdo se může chovat nevhodně, někdo může být zase přílišně slušný. Následující část textu se zabývá právě touto problematikou, tedy osobností jedince. Důležitou roli zde hrají faktory, které osobnost ovlivňují. Dále je kapitola zaměřená na osobnost jedince v období adolescence.

Pavel Kliment (2001) definuje **osobnost** jako hypotetický konstrukt, nebo také předpokládaný model uspořádání lidské psychiky. Kliment také uvádí názor Řičana (2007), který o osobě hovoří jako o individuu chápaného jako integraci k seberealizaci v interakci se svým prostředím.

2.1 Faktory podílející se na utváření osobnosti

Utváření osobnosti je ovlivňováno řadou faktorů Bohumír Blížkovský (1992 in Renata Šikulová, Zdeněk Kolář, 2003, s. 24) tyto faktory přehledně sumarizoval do schématu (obr. č. 2). *První kvadrant* (vlevo, nahoře) zahrnuje vnější funkcionální (nezáměrné) vlivy, které se podílejí na utváření určité osobnosti. Jedná se o působení životního prostředí na člověka. Životní prostředí je objektivní realita, se kterou jsou lidé v interakci. Poznávají ji, hodnotí i přetvářejí, na kterou reagují a přizpůsobují se jí. Realita prostředí je tvořena přírodním a sociálním prostředím. Sociální prostředí je pak rozděleno na širší sociální prostředí, což je určitá aglomerace, větší region, národ stát atd. a užší sociální prostředí, do kterého spadá města obce ale kroužky a party (Blížkovský 1992 in Šikulová, Z. Kolář, 2003). *Druhý kvadrant* (vpravo, nahoře) je zaměřený na vnější a záměrné vlivy, do kterého spadá výchovné působení určitých lidí na jiné lidi. (rodič → dítě, učitel → žák). Důležitým prvkem v této oblasti je vztah vychovatelů (objekt) a vychovávaných (subjekt). Proces této interakce se nazývá výchovné působení (Blížkovský 1992 in Šikulová, Z. Kolář, 2003). Obsah *třetího kvadrantu* (vlevo, dole) je celý komplex nezáměrných vlivů, které působí na osobnost zevnitř. Jedná se o tzv. endogenní vlivy, které můžeme označit jako bezděčné, pedagogicky nezáměrné, je to také neuvědomělé sebetvoření člověka jeho spontánním vývojem a také životními zkušenostmi. Můžou to být např. dědičné, vrozené i získané vlastnosti (Blížkovský 1992 in Šikulová, Z. Kolář, 2003).

Poslední *čtvrtý kvadrant* (vpravo, dole) představuje vnitřní výchovné vlivy, což jsou uvědomělé sebetvoření. Jedná se o proces sebezodělávání a sebevýchovy. Schopnost se sebevychovávat by měl rozvíjet výchovné působení (Blížkovský 1992 in Šikulová, Z. Kolář, 2003).

Z výše uvedeného textu vyplývá, že se člověk utváří v průběhu celého života pod vlivem vnějších a vnitřních činitelů. Je tedy zřejmé, že se člověk nerodí s určitými znaky, ale část svých vlastností si vytváří průběžně (Šikulová, Z. Kolář, 2003).

2.2 Období a adolescence

Termín **adolescence** označuje podle Petra Macka (2003, s. 9) „určité období, které vyplňuje desetiletí života. Konkrétní časové vymezení se mezi autory ale různí.“ Helena Zášková (1999) pak adolescenci definuje následovně: Jedná se o období, které tvoří hranici mezi dětstvím a dospělostí. Předchází jí stav, který je relativně klidný, tzv. stav latence. Po adolescenci následuje raná dospělost.

Podle Marie Vágnerové (2008) je adolescence přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Zahrnuje život člověka od jeho 10 do 20 let. Toto období je specifické komplexní proměnou osobnosti ve všech oblastech somatické, psychické i sociální. Hodně změn je však podmíněno biologicky, jež jsou významně ovlivněny psychickými a sociálními faktory. Ty jsou ve vzájemné interakci. Vagnerová (2008) považuje dospívání za specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Toto období je také ve smyslu určitého hledání a přehodnocování, kdy má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout pozitivního sociální postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu osobní identity.

Osobní identita jako složka sebehodnocení vyplývá z psychosomatické identity a sociální identity. Psychosomatická identita zahrnuje způsob přijímání svého pohlaví a věku. Každé manifestované přání být jiného pohlaví či věku svědčí o adaptačních nesnázích v utvářející se osobnosti. „Maskulinitu-feminitu“ (gender) determinují genetické a endokrinologické faktory a také sociální učení. Každá společnost si vytváří stereotypy mužské a ženské role jako souhrn očekávání vzhledu a chování ve vztahu k pohlaví (stavba těla, oblékání, mluvení, vyjadřování citů). Sociální identita – role rodinné a vrstevnické. Do jaké míry jsou obě stránky propracované, pak ovlivňuje jednoznačnost a úroveň seberegulace a sebekontroly. Hrají zde svou roli i faktory jako sebevědomí nebo sebedůvěra. Osobní identita, která byla vytvořena v období adolescence, je pak celý život vystavována určitým životním zátěžím jako selhání, různé životní krize, intimní vztahy, rodina apod. Překonáváním těchto zátěží však jedinec v průběhu života nabírá zkušenosti, stává se zralejším a dostává se tak na vyšší úroveň své sociální zralosti. Ne každý se však se životními překážkami vyrovná. V tomto případě je osobní identita problematičtější a jedinec tak volí metody jak se zátěží vyrovnat (alkohol, drogy) (Zášková, 1999).

Období dospívání a adolescence rozděluje Vágnerová (2008) na dvě fáze, ranou a pozdní adolescenci. **Raná adolescence (pubescence)** zahrnuje prvních pět let dospívání. Časově je vymezena nějak mezi 11.-15. Rokem. Nejvýraznější forma tohoto období je tělesné dospívání, které je spojeno s pohlavním dozríváním tzn. pubertou. Dochází ke změně způsobu sebepojetí a způsobu myšlení. Pubescent má tendence se více osamostatňovat z vázanosti na rodiče. Velký význam pak mají jeho vrstevníci, se kterými se ztotožňuje, a tím pádem na něj mají velký vliv. Za důležité faktory v tomto období uvádí Vágnerová přátelství, první lásky a počáteční experimentace s partnerskými vztahy. Významným faktorem v tomto období hraje také ukončení základní školy a přechod na další úroveň vzdělávání. Tímto krokem se přechází z rané adolescence na pozdní adolescenci Vágnerová (2008).

Pozdní adolescence zahrnuje pozdní adolescence dalších pět let života. Tedy od 15 do 20 let. Záškodná (1999) však uvádí, že spolehlivé určení, horní hranice adolescence je obtížné. Zvláště u chlapců z důvodu nepřítomnosti jednoznačných fyziologických indikátorů. Vágnerová (2008) ve své publikaci tvrdí, že v období pozdní adolescence dochází k pohlavnímu dozrání a také obvykle k prvnímu pohlavnímu styku. „Pozdní adolescence je především dobou komplexnější psychosociální proměny“ (Vágnerová, 2008, s. 324). Právě v tomto období dochází k utváření osobní identity popsané výše. „Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas a možnost, aby porozuměl sám sobě, zvolil si, čeho chce dosáhnout a osamostatnil se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. Právě v tom bývá jeden ze zdrojů napětí, protože tempo biologického, psychického a sociálního vývoje bývá rozdílné a dospělost není v současnosti definována“ (Vágnerová 2008, s. 325-326).

Na adolescenci může být nahlíženo dvěma úhly. Jeden je zaměřený na samostatnost a individuální vývoj jedince. Druhý se pak zabývá interakci jedince v adolescenci s jeho sociálním prostředím. Oba úhly jsou na sobě závislé a určitým způsobem se ovlivňují. Vývojové změny adolescenta k dospělosti potřebuje svůj prostor, kde se mohou uplatnit a prosadit. Týká se to jak společnosti, tak rodinného prostředí. Každé vývojové období sebou nese nějaké vývojové úkoly, které když jedinec splní, dostává se tím pádem na novou úroveň. Taktéž to platí i s adolescencí. Obecně se dá říct, že adolescentovi stačí schopnost akceptovat probíhající vnitřní změny a porozumět nárokům, které jsou součástí světa dospělých. Jedinec se vlastně adaptuje na formy chování, které odlišují jeho dětské chování od chování dospělého člověka. S hlediska problematiky ontogeneze se odborníci shodují na čtyřech hlavních vývojových úkolech adolescence, které, při jejímž splnění, vedou k postoupení jedince na další životní úroveň (Záškodná, 1999). Podle Heleny Záškodné (1999, s. 10) jsou to:

- 1) Separace od primární rodiny – Budování vlastní autonomie. Jedinec se emočně oprošťuje od rodičů či jiných dospělých osob a buduje si tak vlastní autonomii. Adolescent chce být nezávislý a stát se tak dospělým, který se o sebe umí postarat. V tomto případě se hodně často jedná o faktory, které de-facto separaci od rodiny spouštějí. Může se jednat o devalvací rodičů, otevřený protest, odmítání rodičovských hodnot a norem. V opačném případě se může jednat o podřízení se idealizaci rodičů. Hodně zde záleží na vztahu adolescenta s rodiči. Čím více bude jedince zafixovaný na rodiče, tedy bude na nich závislý a nebude veden od mala k samostatnosti, tím hůře se pak odpoutá od rodičů a tím pádem bude také těžší se dostat na další životní cyklus. Tento vývojový úkol je těžký nejen pro jedince. Týká se i rodičů, kteří hodně jsou hodně často konfrontováni s realitou

tzv. Prázdné náruče. Rodiče se většinou obávají, že jejich výchova zdaleka není u konce a ne všechny vývojové procesy jsou u konce.

- 2) Dosažení dospělé sexuality – „Identita sexuálně zralé osoby znamená identifikaci se sexuální rolí nejen ve fyzickém slova smyslu tj. Přijetí vlastní fyzické struktury, ale také schopnost intimity, lásky v blízkém vztahu.
- 3) Získání pracovní a sociální kompetence – Způsobilost pro plnění pracovních úkolů, výběr povolání a příprava na ně. Zde je zapotřebí také pracovní zralost a kreativita. Dalším faktorem, který by měl adolescent v této oblasti schopen plnit je přijmout kritiku, oceňovat druhé lidi a spolupracovat s nimi. Významná role je také získání jistoty o vlastní ekonomické nezávislosti. Sociální způsobilost je závislá na schopnosti komunikovat s vrstevníky a mít pevné místo mezi nimi. Zodpovědnost je samozřejmostí.
- 4) Dosažení osobní identity – Adolescence vrcholí ustavením osobní identitám, které dovolují adaptaci na normy společnosti, jak bez nadměrné submise a snaze vyhovět druhým, tak bez neustálé opozice proti všem stávajícím normám a pravidlům.

Z výše uvedeného textu tedy vyplývá, že aby člověk mohl dosáhnout fáze dospělosti, musí projít určitým změnami ať už rodinnými, sexuálními, pracovními, nebo v oblasti osobní identity.

Tělesná proměna je významným signálem dospívání. Z fyziologického hlediska se jedná o růst postavy, proměna proporcí, sekundární pohlavní znaky, funkce pohlavních orgánů, sexuální prožitky atd. U chlapců je specifický růst, rozvoj svalů a vyšší postava. U děvčat dochází k růstu prsou. Protože je zevnějšek součástí identity, bývá taková změna intenzivně prožívaná. V negativním případě může ohrozit sebejistotu jedince. K tomu dochází v případě, když je změna zásadní a zjevná. Tělesná změna může mít subjektivní význam. Tento význam závisí na představě o atraktivitě dospělého zevnějšku, na psychické vyspělosti jedince a na sociálních reakcích. Tento subjektivní význam na změnu těla bývá většinou doprovázena změnou chování lidí, se kterými se dospívající stýká. V adolescenci se zevnějšek stává cílem i prostředkem. Adolescent se potřebuje líbit jiným i sobě a tohoto důvodu řadu jedinců provádí aktivity, které jim k dosažení žádoucích fyzických kvalit pomohou. (drží diety, posiluje, cvičí...) Úprava zevnějšku se stává prostředkem k vyjádření identity. Adolescent tak dává najevo společnosti, kým se cítí být (Vágnerová, 2008).

Kognitivní vývoj adolescenta se rovněž projevuje. Adolescent je typický svým radikalismem nekompromisností. Je pro něj typické mít vlastní názor a názor jiných lidí jako např. rodičů je pro něj prakticky cizí. Je zbrklý v rozhodování, nenechá si poradit a svůj názor prosazuje za každou cenu. Neumí předvídat důsledky svého chování. Obvykle také klade

školu na spodní příčky jeho priorit a může se objevit i zhoršení prospěchu. Mladí lidé překypují velkou mírou odvahy, a proto více riskují, mají málo zábran a daleko méně zkušeností. Tyto faktory mohou mít negativní dopad na jejich vývoj a jejich neuvážené chování může podněcovat rizikovým vlivům jako alkohol, tabák, drogy a další typy rizikového chování (Binarová, 2005).

Socializace adolescentů nabývá nových rozměrů. Typická záležitost v oblasti adolescence je rozvoj sociálních vazeb. Většinou se jedná o touhu být členem různých skupin a pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Dochází k tomu z toho důvodu, že adolescent se citově stává nezávislým na vlastních rodičích, avšak má potřebu jiného sociálního kontaktu (vrstevnická skupina). V rámci tohoto kontaktu si jedinec na základě své osobní identity vybírá sociální skupinu, která se nejvíce přibližuje jeho ideálům a následně ve skupině buduje svoje postavení. Přílišná fixace na rodičích v adolescenci je projevem infantilismu a nevyzrálosti. To může mít v budoucnu problém navazování partnerských a společenských vztahů. V rámci socializace je také typický pojem generační problém, což znamená, že mladí si udržují své názory a hodnoty a brání se názorům starší generace (Binarová, 2005).

Jak bylo zmíněno v úvodu, období adolescence je nejvíce vystaveno působením rizikového chování. Co se tedy adolescenčních změn, je jich opravdu hodně. Adolescent má tendence se osamostatnit, více riskovat a snažit se všeho dosáhnout za každou cenu. Jejich přístup je laxní a často nezodpovědný. Adolescenti neuznávají své rodiče jako autority a snaží se dělat věci po svém a může docházet k neshodám a hádkám. Z toho vyplývá, že nezodpovědný a nedůsledný postoj k životu zahrnutý touhou po poznání a zkušenostech může mít za následek vznik rizikových faktorů a tím pádem i chování adolescenta a to nejen v oblasti rizikového chování ale může docházet i ke zhoršení školního prospěchu a zájem o studium a vzdělání může rapidně klesnout.

2.3 Výchova

V další kapitole se zaměřuji na výchovu a volný čas mládeže. Z předešlé části textu jsme se dozvěděli, že jeden z základních faktorů formování osobností je výchova proto tuto kapitolu pokládám v mé práci za důležitou. Vladimír Krejčí (1991, in Šikulová, Z. Kolář, 2003, s. 50) definuje **výchovu** jako: „uvědomělé a plánovitě organizované a řízené působení na člověka podle předem určených cílů a požadavků na jeho život ve společnosti. Musí

potlačovat negativní důsledky dědičnosti, rozvíjet pozitivní důsledky dědičnosti, využívat pozitivních vlivů prostředí, měnit prostředí, působí-li negativně a tím rozšiřovat svůj význam při formování člověka a při urychlování jeho rozvoje.“

V užším smyslu je výchova definována jako: „rozvíjení postojů, zájmů, potřeb, hodnot, charakterových a volných vlastností, tj. výchova jedince v oblasti mravní, estetické, pracovní, světonázorové, tělesné, právní apod.“ (Šikulová, Z. Kolář, 2003, s. 52).

Významnou roli v souvislosti s výchovou hrají i **výchovné styly**. Výchovným stylem se rozumí klíčové momenty ze složitých souborů výchovných procesů. Jedná se především o emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Další faktor je způsob reakce na dítě (Čáp, Mareš, 2007). Jan Čáp a Jiří Mareš (2007, s. 304) pak ve své publikaci uvádějí tři základní typy působení dospělého ať už vychovatele, rodiče nebo učitele na dítě, který už v roce 1939 zavedl Kurt Lewin. Jsou jimi:

Autokratické (dominantní) vedení – Tento typ vedení je ve znamení příkazů, trestů a výhrůzek ze strany vychovatele. Vychovatel obvykle neprojevuje zájem i respekt na přání vychovávaného. Také nepředává žádné své zkušenosti a vychovávaného tak determinuje z oblasti samostatnosti a iniciativy.

Slabé (liberální) vedení – Vychovatel prakticky výchovu neřídí, nebo jen málo. Neklade žádné požadavky. I přes vyslovení určitého požadavku na vychovávaného neprojevuje žádný zájem nebo kontrolu o jeho důsledném plnění.

Sociálně integrační (demokratické) – Jedná se o nejlépe hodnocené vedení ale také nejnáročnější pro vychovatele. Kompenzuje negativa dvou předchozích typů vedení. Vychovatel se snaží vychovanému pomoci, záměrně a cílevědomě ho vede a respektuje ho. Dále je ochotný organizovat, podávat názory a návrhy z více možností.

Podle Jana Čápa (1995 in Čáp, Mareš, 2007) patří do záporné výchovy právě výchova autokratická ale i liberální, dále taky tradiční a patriarchální, kdy je řízení příliš silné a jsou na něj kladeny příliš velké nároky. Liberální je na druhou stranu velice slabá a dítě si tak může prakticky dělat, co chce. Záporný typ výchovy je taky pesimální forma nebo rozporné řízení se záporným vztahem. V řízení výchovy se také může vyskytnout tzv. záporně kladná výchova, kdy jeden z rodičů nemá vztah k dítěti žádný nebo zavrhuje ale druhý rodič extrémně kladný.

Čáp (1995 in 2007) pak kladné řízení výchovy rozdělil na dvě části, kdy jedna je pouze kladná a druhá je extrémně kladná. V případě silné nebo střední výchovy jde v obou případech o výchovu přísnou ale laskavou. Jde také o optimální formu výchovy se

vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením. Slabá výchova pak u kladné výchovy je laskavá výchova bez požadavků a hranic. V extrémně kladném vztahu jde o kamarádský vztah a dobrovolné dodržování norem. Pokud je výchova rozporná a přitom kladná nebo extrémně kladná tak jde o rozporné řízení ale vyvážené kladným emočním vztahem.

2.4 Rodina

Radomír Havlík a Jaroslav Kořa (2002) definují rodinu jako primární skupinu, v níž se nejen od narození formuje osobnost dítěte, ale v níž se prožívají všechny fáze života. Prostřednictvím zmíněných autorů definuje rodinu také *Velký sociologický slovník* (1996). Podle něj je rodina „nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální kultury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje“ (in Havlík, Kořa; 2002, s. 67).

Rodina by měla být pro jedince primární skupina, která mu bude poskytovat emocionální zázemí, pocit bezpečí a jistotu. Hlavním prvkem rodiny je taky řádně připravit jedince na vstup do společnosti (Havlík, Kořa; 2002).

Osobnost rodičů, za předpokladu, že jsou jako aktivní vychovatelé svého dítěte, výrazným způsobem přispívá k utváření sociálního a emocionálního klimatu v rodině (Matějček, 1992). S osobností rodičů souvisí **typy rodinných postojů**. „Typem rodinné výchovy se rozumí výchovné praktiky a postoje a z něho plynoucí výchovné chování. Výchovné postoje k dítěti se tvoří ve složitém vývojovém procesu, souvisejícím s celým vývojem osobnosti vychovatele. V jejich utváření spolupůsobí vlastní zkušenosti z dětství, vztah k vlastním rodičům a ostatním vychovatelům, dosavadní citový a psychosociální vývoj, inteligence a vzdělání, osobní systém hodnot a ideálů, ale všechny konflikty, napětí, úzkosti, jimiž ve svém vztahu k dítěti vychovatel prochází“ (Matějček, 1992, s. 60).

Zdeněk Matějček (1992) uvádí některé z následujících negativně zaměřených výchovných postojů.

Zavrhující rodič – nevraživý postoj k dítěti. Dítě obvykle rodičům připomíná nějaký nezdar, otřes minulosti nebo jinou životní nepříjemnost. Dítě je pak omezováno, trestáno apod.

Zanedbávající rodič – Rodič se o dítě nezajímá. Je mu jedno co dítě dělá nebo jak a s kým tráví volný čas.

Rozmazlující rodič – rodiče dítě zbožňují, citově na něm lpějí a dají mu prakticky vše, na co si dítě vzpomene

Protektivní rodič – rodiče mají extrémní strach o dítě, že mu praktický nedovolí žádnou činnost, dítě tak nemá žádnou volnost

Perfekcionistický rodič – snaha o dokonalost dítěte. Nemožnost připustit si neúspěch dítěte. Autoritativnost dítěte.

Uvedený text naznačil výčet negativních postojů rodičů k dítěti. Ať už rodič své dítě zanedbává, nebo naopak nadměrně hlídá, tak že nemá žádnou volnost, jsou to všechno negativa, které mohou mít dopad na jeho další vývoj. Jak jsme dočetli např. v kapitole 1.2 šikana. Dítě fixované na rodiče má větší předpoklady k tomu být šikanovaný. Naopak zase dítě, které si může prakticky dělat co chce, může sklouznout k šikaně jako agresor.

2.5 Volný čas

V následující podkapitole se zaměřuji na problematiku volného času, který výchovou a rizikovým chováním určitým způsobem souvisí. „**Volný čas** je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“ (Hofbauer, 2004, s. 13). MŠMT ČR (2002) ve svých dokumentech zaměřených na volný čas konstatuje, že je volný čas důležitým prvkem při utváření osobnosti mladého člověka a při jeho pozitivní socializaci. Zmiňuje také nárůst negativních společenských jevů z důvodu snížení kvality společenské péče o volný čas mladé generace. Z toho vyplývá, že mládež je čím dál více vystavována řadou rizik, které jsou pro děti a mládež nebezpečné (Alkohol, drogy, kriminalita...). MŠMT ČR (2002) uvádí, že dominantním těžištěm volného času mládeže je televize. Na dalším místě se objevuje poslech reprodukováné hudby nebo nicnedělání. Významné místo pak mají informační technologie, kde určité skupiny mládeže masivně využívá internet. Podle dokumentu MŠMT ČR (2002) může být volný čas využit jako prvek prevence a to pomocí vytváření volnočasových programů. Cílem těchto programů je pak zvyšovat fyzickou zdatnost, psychickou odolnost dětí a mládeže. Usiluje se tak o to aby volný čas děti plnil funkci relaxační, regenerační, kompenzační, výchovnou a sociálně preventivní. Volnočasový program také pomáhá předcházet rizikovým faktorům jako je užívání návykových látek, rizikové sexuální chování, vandalismus, virtuální drogy, rasismus apod. MŠMT ČR (2002) pak informuje o tvorbě volnočasových programů, které vznikají ve vyspělých státech světa zaměřených především na

podporu pohybových aktivit populace. Záleží však na skutečném trávení volného času mládeží. MŠMT ČR (2002) velmi zjednodušeně rozlišuje dvě **formy volného času**, a to **aktivní** (fyzická aktivita, zájmová činnost, posilování zdravého způsobu života, pohyb na čerstvém vzduchu) a **pasivní** – sledování televize, hraní počítačových her, mládež ubíjející nudu, užívání drog a alkoholu, kriminalita.

3 MĚSTO BRUNTÁL

Studium problematiky rizikového chování je v mé práci soustředěno do města Bruntál. Z toho důvodu přímo souvisí s tématem mé bakalářské práce. Konkrétně se zaměřuji na charakteristiku města, školství a statistické údaje ve městě Bruntál. Ve školství se nejvíce budu zabývat středním odborným učilištěm, které je hlavním předmětem mého výzkumu v praktické části práce.

Město Bruntál je bývalým okresním městem, které je součástí Moravskoslezského kraje. Plní funkce obce s rozšířenou působností pro geografický celek odpovídající původnímu bruntálskému okresu. Podle oficiálního webu města Bruntál bylo město založeno roku 1213 a z toho tedy vyplývá, že je Bruntál nejstarším městem na území ČR. Podle českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) k datu 1. 1. 2012 žilo ve městě Bruntál 16 992 obyvatel. Z dalších statistik ČSÚ obyvatel v Bruntále však vyplývá, že rok od roku obyvatel v Bruntále ubývá. Možným důvodem může být tamní nezaměstnanost, která se dle ČSÚ v druhé polovině roku 2012 pohybovala okolo 15%.

3.1 Kultura a volný čas

Na území města Bruntálu nalezneme několik kulturních zařízení, jako jsou knihovna, divadlo, kino, kluby a diskotéky (celkem šest v celém městě), městský PARK Bruntál. Hlavní nemovitou památkou Bruntálu je Bruntálský zámek, který má charakter muzea a galerie. Nachází se v něm řada expozic ve vazbě na region. Ve městě je pak přes třicet hospod a restaurací. Ve volném čase je možno navštívit nově postavené wellness centrum nebo v létě koupaliště. Dále je k dispozici několik sportovních hřišť a hal (mubruntal.cz, 2013).

3.2 Školství

Ve městě Bruntál je celkem osmnáct škol, z toho pět mateřských školek; sedm základních škol, z toho jedna umělecká a dvě speciální; pět středních škol a jedna soukromá vysoká škola zaměřená na podnikání. Střední školy jsou pak Gymnázium, Střední průmyslová škola, Obchodní akademie, Střední zemědělská škola a Střední odborné učiliště, které je

rozděleno na Centrum odborných prací a Střední školu služeb (mubruntal.cz, 2013). Kromě škol zde působí Pedagogicko-psychologická poradna a Středisko volného času (mubruntal.cz, 2013).

3.3 Kriminalita

„Z hlediska struktury pachatelů došlo v roce 2012 ke změnám u osob nezletilých pachatelů, jejichž počet proti roku 2011 vzrostl. Naopak oproti minulým obdobím docela výrazně klesl počet mladistvých pachatelů, a to ve srovnání s rokem 2011 o více než pětinu (– 22,83 %). Z doložených statistik zcela jednoznačně vyplývá, že rok od roku vzrůstá nejen počet nezletilých pachatelů, ale také jejich procentuální podíl na nápadu trestné činnosti v okrese Bruntál.“ Preventivně informační skupina policie České republiky krajského ředitelství v Moravskoslezském kraji územního odboru Bruntál (dále jen PIS PČR KŘMK ÚO Bruntál, 2013). Veškeré statistiky jsou uvedené v příloze č. 3.

PIS PČR KŘMK ÚO Bruntál (2012) vydal následující prohlášení k policejní akci, jejímž cílem byl odhalení drog: „Na základě poznatků a spolupráce s vedením středoškolských zařízení v souvislosti s problematikou výskytu a užívání návykových a psychotropních látek studenty těchto škol, proběhla za plné účasti a spolupráce s řediteli ve dvou školách na Bruntálsku policejní akce. Na základě spolupráce s vedením daných škol byla dne 5.3.2012 uskutečněna kontrola za účasti policistů OOP, kriminalistů a psovodů. Akce probíhala přímo v prostorách škol. Bylo zjištěno několik případů přechovávání malého množství rostlinné hmoty delta-9-THC, které spadá do přestupkového jednání. Následně se budou kriminalisté zabývat zdrojem, který umožnil poskytnout zajištěnou OPL studentům. Rovněž byly namátkově provedeny orientační testy na užití omamných a psychotropních látek u studentů a to s negativním výsledkem. Během akce nedošlo k žádné mimořádné události, ohrožení života nebo zdraví a ani ke škodám na majetku.“

4 STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ V BRUNTÁLE

Střední odborná učiliště v Bruntále, se skládá ze dvou ústavů, každý s jiným zaměřením. Prvním je Střední škola služeb (dále jen SŠS) a druhý ústav je Centrum odborných prací (dále jen COP). Obě instituce jsou od roku 2010 spojeny a mají tak jednoho ředitele. Dále jsou zde samozřejmě učitelé jednotlivých předmětů a také zaměstnanci školního poradenského pracoviště: speciální pedagog, speciální psycholog, školní psycholog, výchovný poradce a školní metodik prevence. Celkem obě školy nabízí dvanáct základních oborů (SŠS šest oborů, COP také šest oborů). Potom je zde osm dále navazujících oborů. Škola je situovaná ve třech budovách přímo ve městě Bruntál a má snadnou dostupnost.

Střední odborné učiliště v Bruntále má jako každá střední škola ve svém školním vzdělávacím programu zařazeny i preventivní programy. Kromě minimálního preventivního programu, který je pro všechny školy závazný dle MŠMT ČR (viz kapitola 1.5), má škola ve ŠVP také vyučovací předmět, který se na prevenci rizikového chování zaměřuje. Tento vyučovací předmět se jmenuje „Základy ekologie a péče o zdraví“(dále jen ZEPZ) a má v rozvrhu každý vyučovací obor v prvním ročníku jednou týdně. Za celý školní rok tedy 33 hodin.

Obsah učiva předmětu vychází ze vzdělávací oblasti rámcového vzdělávacího programu (RVP) – *Člověk a životní prostředí a vzdělání pro zdraví*. Učivo je v průběhu celého školního roku pak rozčleněno do tří částí. První část v sobě zahrnuje rozšíření poznatků o vzniku života, jeho formách a dalším vývoji na Zemi. Další část je zaměřena na základní ekologické pojmy, faktory životního prostředí, vliv lidstva na krajinu apod. Poslední část je zaměřená na vzájemné ovlivňování člověka a životního prostředí, vytvoření pozitivních postojů k aktivní ochraně životního prostředí.

Cílem předmětu je vybavit žáky znalostmi a dovednostmi potřebnými k preventivní a aktivní péči o zdraví a bezpečnost, a tak rozvinout a podpořit jejich chování a postoje ke zdravému způsobu života a celoživotní odpovědnosti za své zdraví. Dále vede žáky, aby znali potřeby svého těla, rozuměli funkci svého těla a životního prostředí, dodržovali správnou osobní hygienu, pohybové aktivity, pozitivní emoce. Kromě toho se pak předmět zaměřuje na překonávání negativních emocí a stavů, jednostranné činnosti, disharmonické mezilidské vztahy a jiné vlivy na zdraví. Důraz se klade na výchovu proti závislostem (alkohol, tabák, drogách, hracích automatech, počítačových hrách aj.), proti medii vnucovanému ideálu

tělesné krásy mladých lidí a na výchovu k odpovědnému přístupu k sexu (Valášek, 2009, s. 128-133).

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem empirické části práce je identifikovat výskyt rizikového chování na odborném učilišti v Bruntále, charakterizovat jeho nejčastější podobu a styl výskytu a následně porovnat jejich intenzitu mezi ústavem Střední školy služeb (SŠS) a Centra odborných prací (COP). Fakta, které z výzkumu získám, mi následně mohou posloužit jako informace pro pedagogické vedení odborného učiliště pro případnou změnu nebo tvorbu preventivního programu.

Výzkumné otázky jsem vytvořil na základě studia odborné literatury k problematice rizikového chování, výchově jedince, volného času mládeže a určení cílů mé práce. Hodně mi také dal rozhovor se školním metodikem prevence odborných učilišť v Bruntále, který mi o rizikovém chování vyskytující se na škole poskytl cenné informace.

Hlavní výzkumné otázky:

- 1) Jaký typ a v jaké míře se u studentů na odborných učilištích nejvíce vykytuje rizikové chování?
- 2) Na kterém z obou učilišť je výskyt rizikového chování vyšší?
- 3) Jaký je přístup žáků k rizikovému chování?
- 4) Jakým způsobem a v jaké míře žáci nejvíce využívají svůj volný čas?
- 5) Jaký je vztah žáků a rodičů?
- 6) Jaký přístup mají žáci ke studiu?

Vedlejší výzkumné podotázky:

- 1-1) Jaké znaky v oblasti alkoholu jsou charakteristické pro žáky, konzumující alkohol?
- 1-2) Jaké znaky v oblasti kouření cigaret jsou charakteristické pro žáky, kteří kouří?
- 1-3) Jaké znaky v oblasti nelegálních návykových látek jsou charakteristické pro žáky, kteří drogy je užívají?
- 1-4) V jaké míře a jakým nejčastějším způsobem se u žáků vyskytuje kriminální jednání?
- 1-5) Jaké znaky v oblasti šikany jsou charakteristické pro žáky, kteří jsou šikanováni a kteří šikanují?
- 1-6) Do jaké míry užívají žáci internet?

4.2 Metoda sběru dat

Jako hlavní nástroj k získání informací jsem zvolil dotazníkovou metodu. Dotazníková metoda je způsob písemného kladení otázek a také získávání písemných odpovědí. Dotazník je také nejpoužívanější zjišťovací metodou, jak uvádí Peter Gavora (2000). Hlavní důvod proč jsem zvolil dotazníkovou metodu, je ten, že bývá určován k hromadnému získávání informací a je možno jím získat velké množství informací ve velice krátké době (Gavora, 2000). Protože se zabývám velkým vzorkem respondentů, je pro mě volba dotazníkové metody logická.

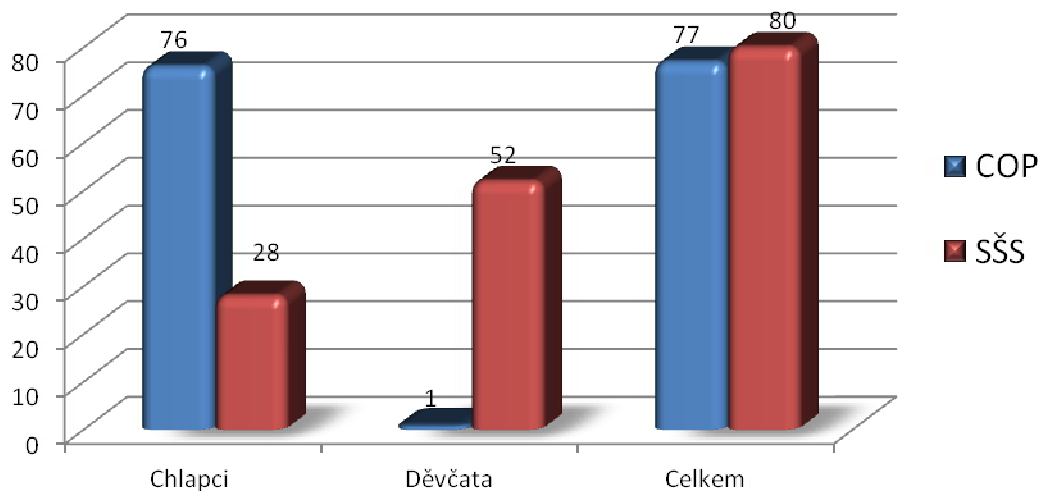
Dotazníkové šetření jsem prováděl v měsíci březnu po svolení ředitelky Středního odborného učiliště v Bruntále. Dotazník se skládal z třiceti otázek, které pak byly rozčleněny na uzavřené (dichotomické) nebo polouzavřené s možnou alternativní odpovědí nebo škálované odpovědi.

Dotazník byl rozčleněn na několik částí, kdy první z nich obsahovala informace o vyplňování. Druhá část byla identifikační, kdy se zjišťovalo pohlaví, obor a věk. Třetí část byla zaměřena na konkrétní otázky z problematiky rizikového chování jako je alkohol, tabák, šikana, kriminalita nebo netolismus (otázky č. 1-22), Čtvrtá část dotazníku obsahovala otázky z oblasti rodinného zázemí a trávení volného času. Poslední část tvořily otázky zaměřené na informovanost rizikového chování a přístupu ke škole. Originál je jako součást přílohy č. 1

4.3 Zkoumaný soubor

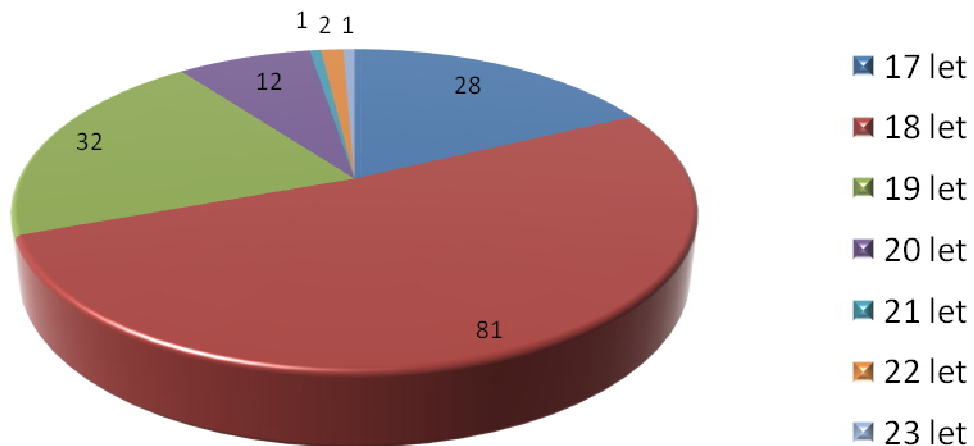
Dotazník byl připravený pro Střední odborné učiliště v Bruntále, které je rozděleno na dvě části SŠS a COP. Zkoumaní byli studenti třetích ročníků z každého oboru v částech učiliště. Celkový počet respondentů měl původně být 171, bohužel 14 studentů bylo buď nepřítomno, nebo dotazník nevhodně nebo vůbec nevyplnilo. V konečném důsledku tak počet validních dotazníků sčítal 157, kdy dotazník z COP vyplnilo 77 respondentů a ze SŠS celkem 80. Z hlediska pohlaví se dotazníkového šetření účastnilo na COP 76 chlapců a pouze 1 dívka. Na SŠS pak 28 chlapců a 52 děvčat (Graf č. 2).

Graf č. 2 - Respondenti na Středních odborných učilištích v Bruntále

Průměrný věk všech studentů byl pak 18 let (Graf č. 3). Dotazníkové šetření probíhalo přímo na škole, kdy jsem osobně dotazníky studentům předal a po vyplnění vybral. Pro popis dat je aplikována pouze deskriptivní statistika

Graf č. 3 - Počet studentů dle věku

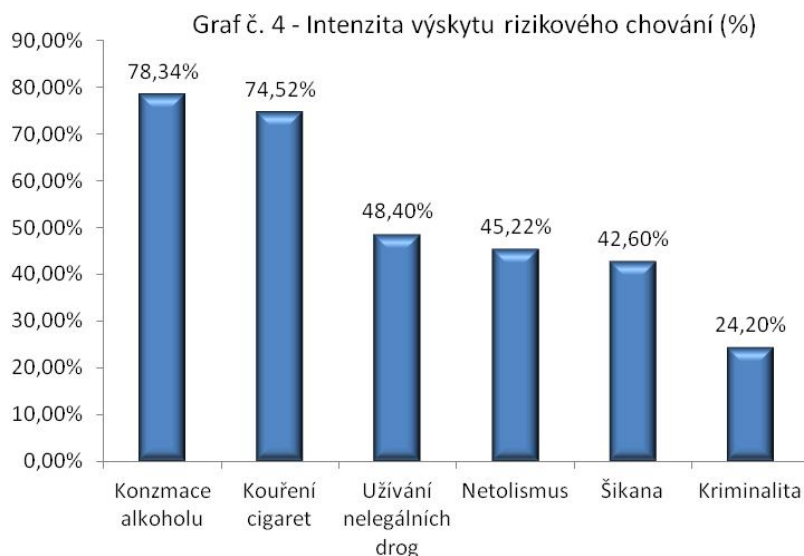
4.4 Analýza a vyhodnocení výzkumného šetření

Výsledné zpracování prezentovaných dat většinou uvádím v relativních číslech, procentech (%). V některých případech však uvádím čísla absolutní, počet studentů. Jedná se o případy, kdy je počet studentů malý nebo zanedbatelný. Číslo v závorce za procentem znamená počet studentů (dále jen p.s.).

Výzkumná otázka č. 1: Jaký typ a v jaké míře se u studentů na odborných učilištích nejvíce vykytuje rizikové chování?

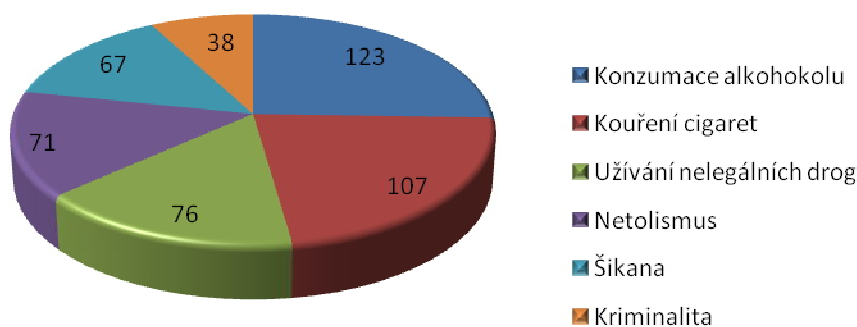
První, hlavní, výzkumná otázka se zaměřuje na prevalenci rizikového chování v rámci obou škol. Cílem této otázky je změřit intenzitu výskytu rizikového chování a chronologicky seřadit. Tato výzkumná otázka vychází z dotazníkového šetření, konkrétně z otázek č. 1, 5, 9, 13, 14, 17 a 22; Otázka má následně několik podotázek, které se do hloubky zabývají dalším šetřením v oblasti rizikového chování.

Z celkového vyhodnocení této výzkumné otázky vyplývá, že největší prevalence je v oblasti užívání alkoholu. Celých 73,2% (107) respondentů má kladný vztah k alkoholu. Druhou příčku drží problematika kouření cigaret, kterou zvolilo 62,4 % (98) respondentů. Třetí nejčastější typ rizikového chování je v oblasti užívání nelegálních návykových látek, kde těsně pod polovinou, celých 48,4% (76) respondentů uvedlo zkušenost s nelegálním typem drogy. Na čtvrtém místě je výskyt netolismu.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že 45,22% (71) tráví zvýšený nebo nadměrný čas na internetu, sociálních sítích nebo on-line hrách. Po netolismu následuje šikana, která zastává příčku čtvrtou. Celkem 42,60% (67) respondentů odpovědělo, že jsou šikanováni nebo sami někoho šikanují. Výzkumnou otázku uzavírá problematika kriminality, které se dopustilo 24,2% (38) respondentů (Graf č. 4, 5).

Graf č. 5 - Intenzita výskytu rizikového chování (p. s.)

Z odpovědi na tuto výzkumnou otázku tedy vyplývá, že výskyt všech forem rizikového chování je poměrně velký, obzvláště v oblasti alkoholu a cigaret. Negativní fakt je i zjištění, že téměř polovina studentů má zkušenost s nelegálními návykovými látkami. Bohužel i výsledky v oblasti netolismu a kriminality jsou poměrně velké. Co se týká šikany, je těžké uvést pravé číslo počtu případů. Některé případy se totiž můžou redukovat tím, že případ respondenta odpovídajícího, že byl šikanovaný, se může ztotožňovat s případem jiného respondenta, který uvedl, že někoho šikanoval. Z toho vyplývá možnost, že by odpověď obou dvou respondentů mohla mít souvislost a byla považována jako jeden případ šikany. Kdyby to takhle bylo u všech případů, počet v oblasti šikany by se snížil na polovinu. Bohužel však nejde odhadnout, kdo, koho šikanoval, tím pádem se nedá odhadnout přesné číslo počtu případů šikany.

Výzkumná podotázka č. 1-1: Jaké znaky v oblasti alkoholu jsou charakteristické pro žáky, konzumující alkohol?

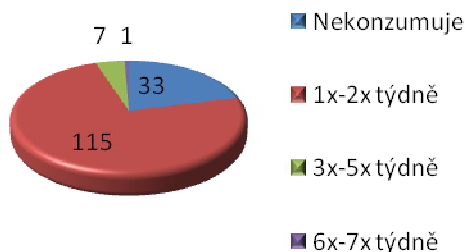
První výzkumná podotázka, z první hlavní výzkumné otázky se zabývá znaky v oblasti užívání alkoholických nápojů. Má se tím na mysli otázky prevalence užívání, typ alkoholu, který je u žáků nejvíce užíván, způsob užívání (myšleno s jakou osobou) a důvod ke

konzumaci alkoholu. V dotazníkovém šetření se tato vedlejší výzkumná otázka týká otázek č. 1, 2, 3 a 4;

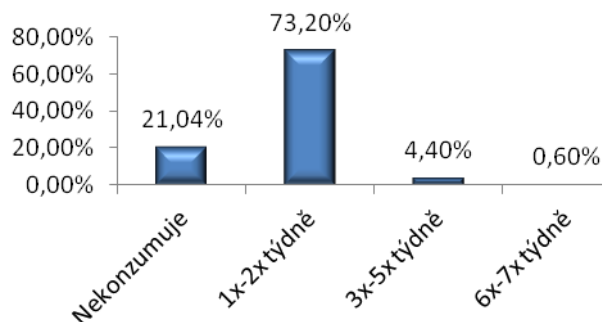
Dotazníková otázka č. 1 má za cíl, rozlišit kolik studentů a do jaké míry se na obou školách konzumuje alkohol. Respondenti v rámci této otázky měli na výběr čtyři možné odpovědi. První odpověď znamenala, že jedinec vůbec nekonzumuje, anebo jen sporadicky konzumuje alkohol. Druhá odpověď pak spadá do kategorie příležitostného pití, které má rozsah konzumace alkoholu 1x až 2x týdně. Třetí odpověď se vztahovala na pravidelnou konzumaci, což znamenalo pití alkoholu 3x a 5x za týden. Poslední odpověď už spadá do závislostního pití, tedy konzumace alkoholu 6x až 7x týdně.

Jak vyplývá už z první, hlavní, výzkumné otázky, alkohol konzumuje 78,34% (123) studentů. Z dotazníkového šetření pak vyplývá že, nejvíce studentů konzumuje alkohol jednou až dvakrát týdně, celkem 73,20% (115). 21,04% (33) respondentů, pak odpovědělo, že alkohol nekonzumuje vůbec. 4,40% (7) studentů konzumuje 3x až 5x týdně a jeden student uvedl konzumaci 6x až 7x týdně (Graf č. 6, 7).

Graf č. 6 - Intenzita konzumace alkoholu (p. s.)

Graf č. 7 - Intenzita konzumace alkoholu (%)

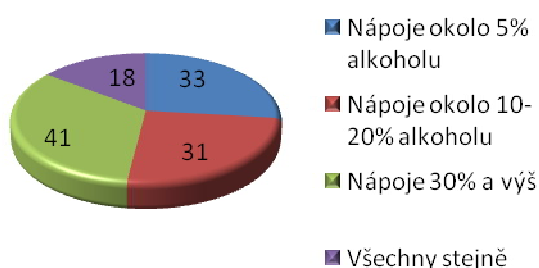

V rámci výzkumné podotázky bylo také šetření nejčastěji konzumovaného typu alkoholického nápoje. Tato otázka je v dotazníku pod č. 2. Otázka má stejně jako otázka předchozí, čtyři možnosti odpovědi. První odpověď se zaměřuje na lehký alkohol okolo 5% alkoholu, což je např. pivo. Druhá možnost jsou alkoholické nápoje mezi 10 až 20 % alkoholu, což může být např. víno nebo nějaké likéry. Ve třetí odpovědi byly zařazeny alkoholické nápoje s obsahem alkoholu od 30% nahoru. Poslední varianta odpovědi byla možnost, že jedinec pije všechny typy alkoholu stejně.

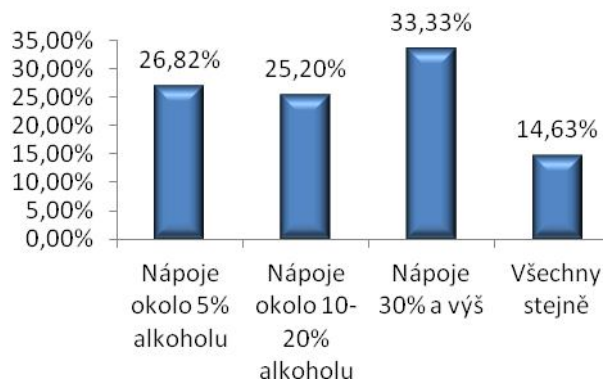
Nejčastěji konzumovaným alkoholickým nápojem mezi žáky jsou nápoje s obsahem 30% a výše. Tuto skutečnost uvedla jedna třetina respondentů konzumující alkohol, tedy 33,33% (41). Druhým nejčastěji konzumovaným typem alkoholických nápojů okolo 5%

alkoholu. Konzumuje ho celkem 26,82% (33). Těsně v závěsu jsou nápoje okolo 10-20% alkoholu, které uvedlo 25,20% (31) respondentů. 14,63% (18) respondentů pak uvedlo, že konzumuje všechny typy alkoholu rovnoměrně (Graf č. 8, 9).

Graf č. 8 - Nejčastěji konzumovaný typ alkoholu (p. s.)

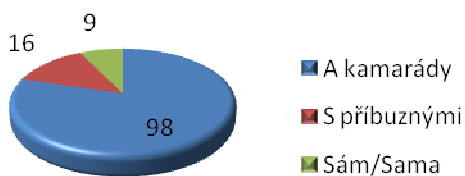
Graf č. 9 - Nejčastěji konzumovaný typ alkoholu (%)

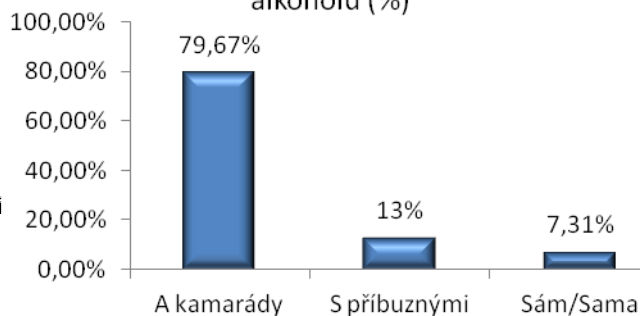
Způsob konzumace alkoholu je další dotazníková otázka v této oblasti. Způsob konzumace alkoholu v tomto případě znamená, s kým jedinci nejčastěji alkohol konzumují. Vybrat si mohli ze tří možných odpovědí. První odpověď se vztahovala na kamarády a blízké osoby jako např. přítel nebo přítelkyně. Druhá odpověď „s příbuznými“ znamenala konzumaci alkoholu se všemi rodinnými příslušníky. Poslední možnou variantou byla konzumace alkoholu o samotě.

Z uvedených odpovědí vyplynulo, že nejvíce je alkohol konzumován v partě s kamarády nebo s kamarádem. Celkem tak odpovědělo 79,67% (98) respondentů konzumujících alkohol. Následuje konzumace s příbuznými 13% (16) a 7,31% (9) respondentů konzumuje alkohol o samotě (Graf č. 10, 11).

Graf č. 10 - Způsob konzumace alkoholu (p.s.)

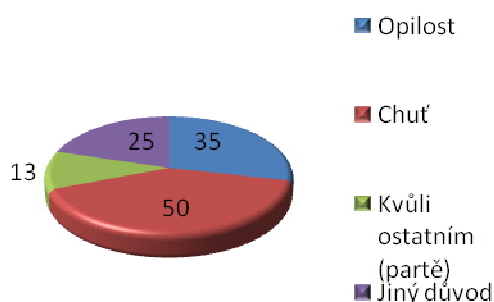
Graf č. 11 - Způsob konzumace alkoholu (%)

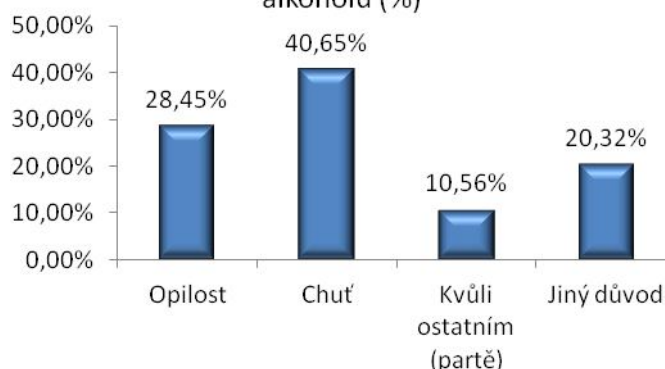
Další oblast této výzkumné podotázky je zjištění hlavního důvodu, proč studenti alkohol konzumují. Na tuto odpověď se v dotazníku vztahovala otázka č. 4. Otázka měla čtyři možné odpovědi, přičemž první obsahovala důvod konzumace alkoholu „Opít se“, tedy navození stavu a dobré nálady. Druhá možná odpověď byla konzumace alkoholu z důvodu jeho chuti a třetí odpověď znamenala konzumaci alkoholu kvůli ostatním jedincům, aby se jim konzumující jedinec zalíbil a byl přijat do kolektivu nějaké party. Pokud ani jedna z předchozích odpovědí respondentovi nepasovala, měl jako čtvrtou variantu uvést jiný důvod.

Nejčastější odpovědí bylo, že studentům alkohol chutná. Uvedlo to 40,65% (50) respondentů. Druhým důvodem bylo navození stavu opilosti. Na tuto možnost odpovědělo 28,45% (35) respondentů. 20,32% (25) respondentů pak alkohol konzumuje z jiného důvodu a 10,56% (13) uvedlo konzumaci alkoholu kvůli ostatním vrstevníkům. (Graf č. 12, 13)

Graf č. 12 - Důvod pro konzumaci alkoholu (p.s)

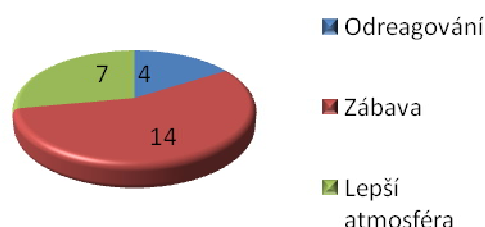

Graf č. 13 - Důvod pro konzumaci alkoholu (%)

Do jiných odpovědí důvodu konzumace alkoholu nejčastěji respondenti zmiňovali zábavu, celkem ve 14 případech. 7 jedinců uvedlo konzumaci kvůli lepší náladě a 4 se díky alkoholu dokážou odreagovat. (Graf č. 14)

Graf č. 14 - Jiné důvody konzumace alkoholu (p.s.)

Shrnutí celé této výzkumné podotázky nám zjistilo, že nejčastěji studenti konzumují tvrdý alkohol s kamarády, kvůli jeho chuti. Samozřejmě to tak být nemusí. Výsledky v oblasti konzumovaného typu alkoholu a důvodu konzumace alkoholu byli velice vyrovnané. Přesto se dá říct, že studenti konzumují všechny druhy alkoholu celkem často a rádi.

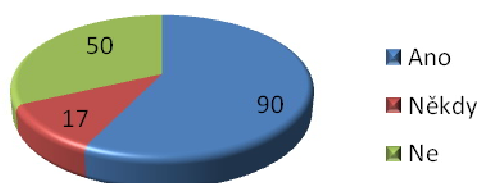
Výzkumná podotázka č. 1-2: Jaké znaky v oblasti kouření cigaret jsou charakteristické pro žáky, kteří kouří?

Další výzkumná podotázka se zabývá tabakismem. Konkrétně se otázka zaměřuje na denní spotřebu cigaret studentů, kteří pravidelně kouří. U všech kuřáků, tedy i u těch, kteří kouří jen někdy, se pak výzkumná otázka zabývá věkem jejich započetí kouření a jejich důvodem proč cigarety kouří. Získané odpovědi jsou v dotazníku z otázek č. 5, 6, 7, 8;

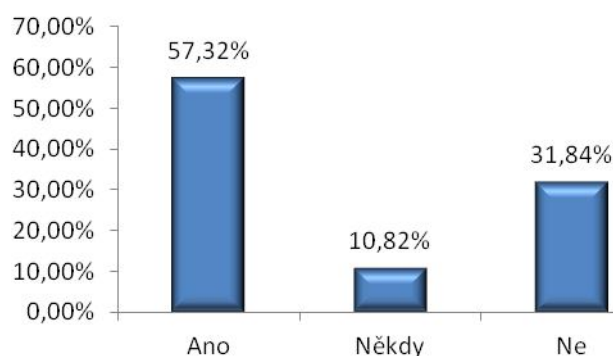
Otázka, zda studenti kouří je v dotazníku pod č. 5. Jako možnosti zodpovězení této otázky byli pro studenty, k dispozici tři možné varianty. První odpověď byla „ano“ tedy že student pravidelně kouří. Druhá možnost byla „někdy“, což bylo charakteristické pro studenty, kteří kouří jen při nějaké příležitosti nebo jen občas. Poslední varianta znamenala odpor k cigaretám tedy „ne“, student nekouří.

Co se týče prevalence kouření cigaret, ze všech 157 žáků j pravidelně kouří víc jak polovina respondentů, tedy 57,32% (90). Občasné zapálení cigarety uvedlo 10,82% (17) respondentů. Zbytek respondentů, kteří činí celkem 31,84% (50) nekouří vůbec (Graf č. 15, 16).

Graf č. 15 - Počet kuřáků cigaret (p.s.)

Graf č. 16 - Počet kuřáků cigaret (%)

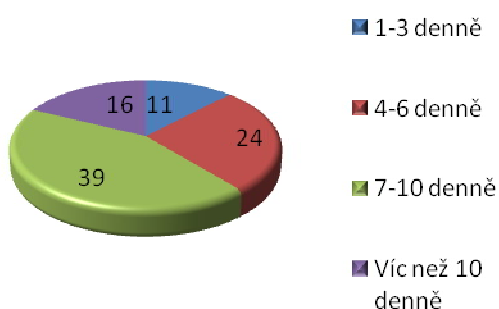

Co se týká počtu vykouřených cigaret za den, na ty byla zaměřena dotazníková otázka č. 6. V této otázce byly možné čtyři odpovědi. První otázka zahrnovala rozmezí 1-3 cigaret denně, druhá rozmezí 4-6 cigaret denně a třetí rozmezí 7-10 vykouřených cigaret za den.

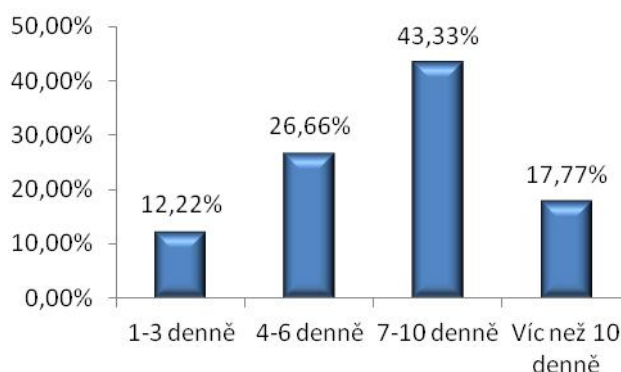
Poslední možnost odpovídali studenti, kteří vykouřili více jak 10 cigaret denně. Do příslušné kolonky v rámci této odpovědi také uvedli, kolik cigaret za den vykouří.

Pravidelní kuřáci z dotazníkového šetření odpověděli, že největší počet cigaret vykouřených za den je „7-10 denně“ Celkem tak odpovědělo 43,33% (39) respondentů. Na druhém místě je počet cigaret „4-6 za den“, 26,66% (24) respondentů. Třetí nejvyšší počet respondentů, tedy 17,77% (16) označil odpověď „Více než 10 za den“ Odpověď 1-3 cigarety denně odpovědělo 12,22% (11) respondentů (Graf č. 17, 18).

Graf č. 17 - Denní spotřeba cigaret kuřáků (p.s)

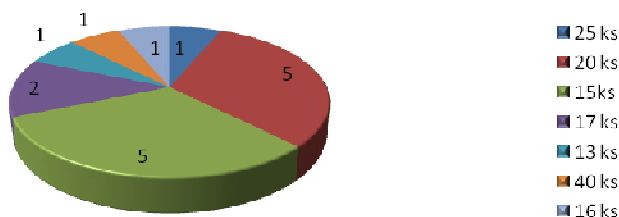

Graf č. 18 - intenzita denní spotřeby cigaret (%)

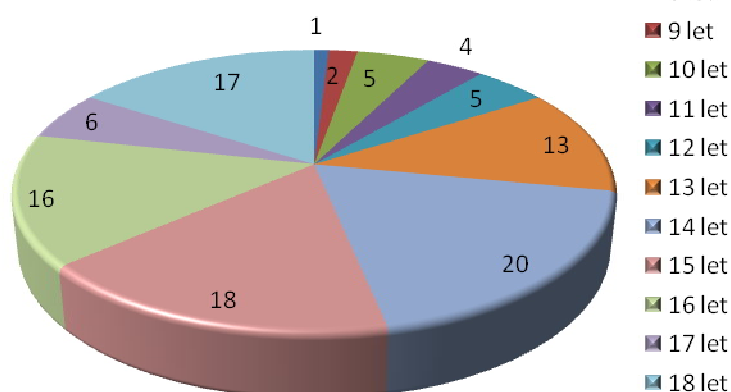
Počet cigaret v odpovědi „Více než 10 za den“ se u každého respondenta různí. Nejvyšší počet je zaznamenán 15 a 20 cigaret denně (Graf č. 19).

Graf č. 19 - Denní spotřeba cigaret v rámci odpovědi "více jak 10"

Dotazníková otázka č. 6, „v jakém věku začali uživatelé cigaret kouřit?“, je hodně různorodá, nejvíce respondentů však uvedlo věk 14 let. V těsném závěsu je věk 15 let a po něm následuje 17 let. Ve výsledku se však objevil i věk 8 nebo 9 let. Poměrně vysoké číslo počtu studentů je pod věkem 10 let, kdy začalo kouřit 5 jedinců (Graf č. 20). Průměr věku započítání kouření je 14,186 let.

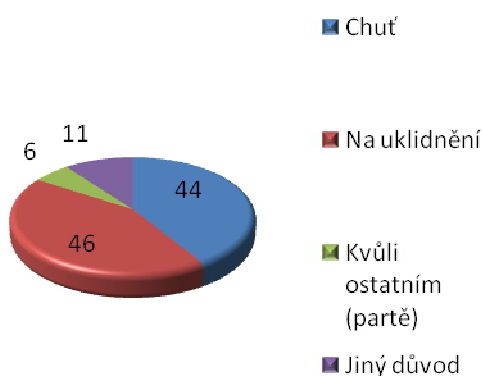
Graf č. 20 Věk kuřáků v období, jejich počátku kouření (p.s)

V rámci výzkumné podotázky č. 2-2 bylo také šetření nejčastějšího důvodu, proč studenti cigarety kouří. Tato otázka se v dotazníku nachází pod č. 8. a má čtyři možné odpovědi. První odpověď je zaměřená na chuť cigarety a respondent, který tuto odpověď označil, kouří cigarety jen kvůli tomu, že mu cigarety chutnají. Druhá odpověď „na uklidnění“ znamená, že studentům cigarety pomohou uvolnit se, nebo zbavit stresu. Třetí odpověď byla, stejně jako u alkoholu, kouření, kvůli partě a ostatním lidem. Poslední odpověď byla otevřená, kdy měl respondent možnost zvolit jiný důvod kouření.

Důvody kouření respondentů má dva hlavní favority. Nejčastěji uváděnou odpovědí je, že se cigaretou jedinec uvolní. Takhle odpovědělo 42,99% (46) respondentů. Druhá nejčastější a velice užívána odpověď je kouření z důvodu chuti cigarety. Tu zvolilo 41,12% (44) respondentů. Další dvě odpovědi už však nejsou tak výrazné. Jiný důvod uvedlo 10,28% (11) respondentů a 5,60% (6) kouří kvůli partě a ostatním vrstevníkům. Většina odpovědí patřící do jiného důvodu byla nuda, nebo tak silná návykovost cigaret, že jedinci nedokáží s kouřením přestat (Graf č. 21, 22).

Graf č. 21 - Důvody ke kouření cigaret (p.s.)

Graf č. 22 - Důvody kouření cigaret (%)

Podle vyhodnocení nejčastějších odpovědí jednotlivých otázek se jedná o uživatele cigaret, kteří začali kouřit ve svých 14 letech a kouří 7-10 cigaret denně, aby se uvolnili. Z hodně odpovědí jde ale tak vyčíst, že cigarety kouří z důvodu chuti. Bohužel se v šetření této výzkumné otázky objevili i známky závislosti na kouření.

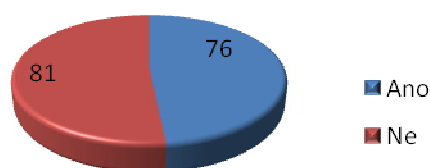
Výzkumná podotázka č. 1-3: Jaké znaky v oblasti nelegálních návykových látek jsou charakteristické pro žáky, kteří drogy užívají?

Další výzkumná podotázka se zabývá užíváním nelegálních návykových látek. Tato podkapitola zjišťuje, zda studenti nějakou nelegální návykovou látku užívají a v kolika letech ji vyzkoušeli poprvé. Další šetření je zaměřeno na motivaci jedinců drogu vyzkoušet, kde drogu nejčastěji sehnali a zda v užívání drogy pokračují i nadále. V dotazníku se tyto otázky objevují pod č. 9, 10, 11, 12;

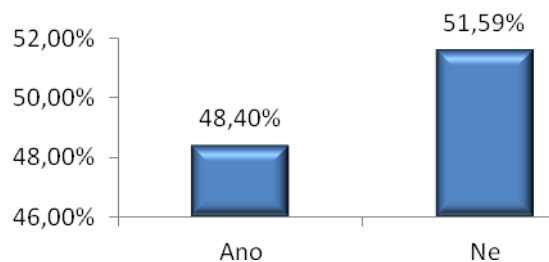
Dotazníková otázka č. 9 měla za úkol, rozdělit studenty na ty, kteří nelegální látku už zkusili a na studenty, kteří jí nikdy v životě naopak nezkusili. Odpověď tedy mohla být buď „ano“ nebo „ne“, přičemž v kladné volbě odpovědi, měl respondent ještě k dispozici dvě kolonky, ve kterých uvedl, o jaký typ drogy se jednalo a v kolika letech jí vyzkoušel.

Odpovědi na tuto, byly vyrovnané. Z celkového počtu respondentů, tedy 157, jich kladně odpověděla téměř polovina 48,40% (76) (Graf č. 23, 24).

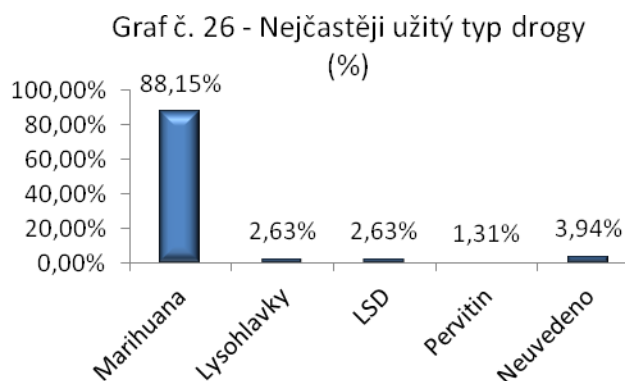
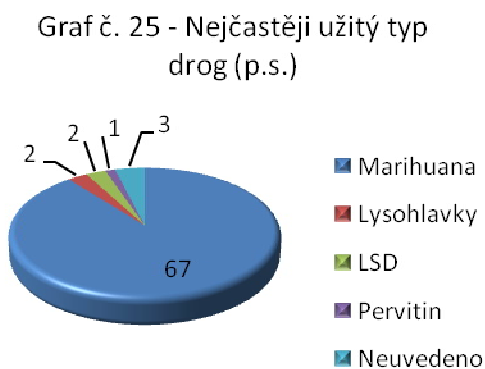
Graf č. 23 - Intenzita vyzkoušení nelegálních návykových látek (p.s.)

Graf č. 24 - Intenzita užití nelegálních návykových látek (%)

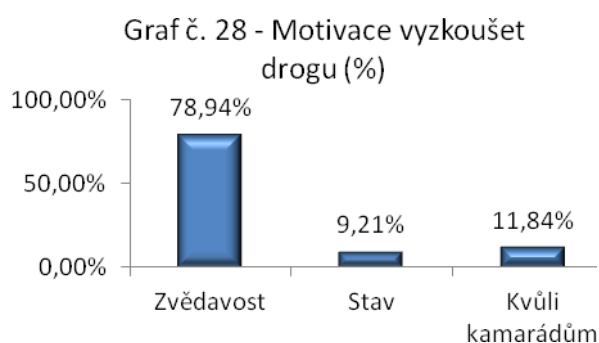
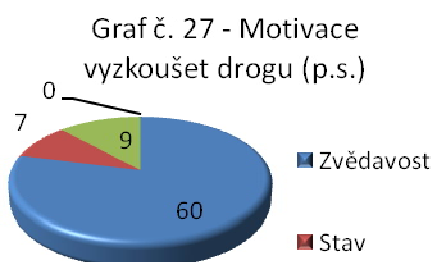
Z hlediska typu drogy byla jasně na vrcholu marihuana, kterou respondenti, jež drogu zkusili uvedli hned v 88,15% (67) případech. Ve dvou případech (2,63%) bylo uvedeno užití LSD a lysohlávek, v jednom případě byl uveden pervitin (1,31%). Ve třech případech bylo potvrzeno užití drogy, ale nebylo uvedeno které (Graf č. 25, 26).

Co se týká věku, kdy studenti poprvé drogu ochutnali, nejvíce respondentů uvedlo, že drogu vyzkoušelo v patnácti nebo šestnácti letech. Ve dvou případech se o první zkušenost s drogou jednalo už ve třinácti letech. Průměr vyšel 15,83 rok života.

Další oblast této výzkumné podotázky je zjištění nejčastější motivace studentů, proč s drogou experimentovali. V dotazníku byla tato otázka pod č. 10 a byly možné čtyři odpovědi. Do první varianty spadala zvědavost, což znamená, že za motivací studenta drogu vyzkoušet stála touha poznání něčeho nového a neznámého. Druhou odpověď uvedli jedinci, které motivuje vyzkoušet drogu z důvodu navození stavu, nebo úniku z reality a chvilkovému vyřešení jejich životních problémů. Třetí odpověď byla opět „kvůli kamarádům“. I u této otázky bylo možné v poslední odpovědi opět uvést jiný důvod motivace, proč jedinci drogu vyzkoušeli.

Z dotazníků vyplynulo, že největším motivátorem byla zvědavost. Velkým rozdílem takhle odpovědělo 78,94 (60) respondentů. Podstatně méně odpovědí zaznamenala možnost motivace kvůli kamarádům 11,84% (9) ještě méně odpovědí bylo kvůli navození stavu a uniku z reality 9,21% (7) (Graf č. 27, 28).

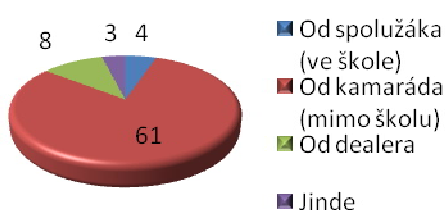

Další dotazníková otázka (č. 11) se zaměřovala na to, kde student k nelegální návykové látce přišel. Opět byly možné čtyři varianty. První odpověď „od spolužáka“, znamenala, že student ke droze přišel ve školním prostředí. Druhá varianta zahrnovala

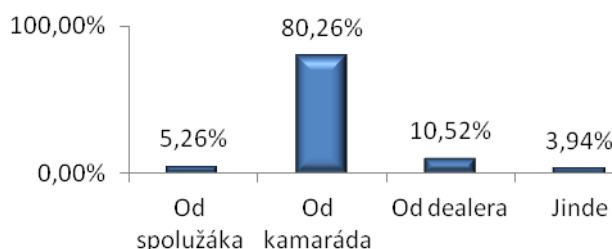
možnost „od kamaráda“, tedy mimo školní prostředí. Třetí odpověď pak byla sehnání drogy od dealera a poslední možnost mohl respondent opět uvést sám.

Naprostá většina uvedla, že drogu získala od svého kamaráda 80,26% (61) Ostatní odpovědi jsou však téměř zanedbatelné. V osmi případech získali studenti drogu prostřednictvím dealera a ve čtyřech v tom hrál roli spolužák. Tři respondenti uvedli získání jiným způsobem, dva z nich si drogu vypěstovali sami a jeden jí našel venku (Graf č. 29, 30).

Graf č. 29 - Způsob opatření nelegální návykové látky (p.s.)

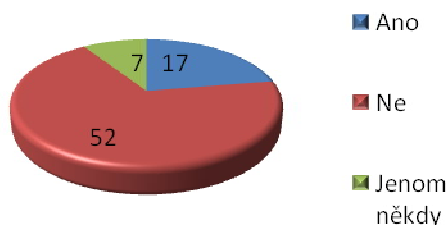
Graf č. 30 - Způsob opatření nelegální návykové látky (%)

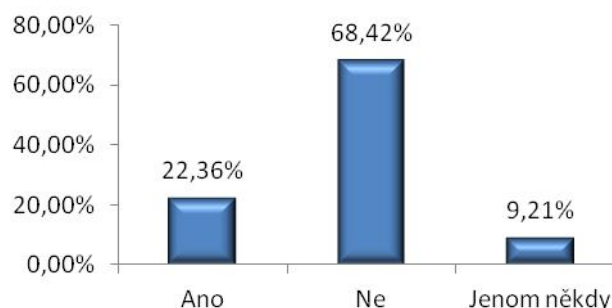
Zjištěno bylo také, do jaké míry se droga dále užívá. Dotazníková otázka č. 12. Tentokrát byly možné tři různé odpovědi. „ano“, „ne“ a „jenom někdy“ v poslední jmenované byla kolonka, do které studenti dopsali, jak často nelegální látku užívají.

V nadpoloviční většině bylo uvedeno, že studenti drogy pouze zkusili a dále je už neužívají. Tuto skutečnost odpovědělo 68,42 (52) respondentů. Pozitivní vztah k droze i v současné době odpovědělo 22,36 (17) respondentů. Zbývajících 9,21% (7) uvedlo užití drogy jen občasně (graf č. 31, 32). Dva uvedli užívání drogy 1x za dva měsíce, tři pak 1x za půl roku. Zbývajících dva 1x za rok.

Graf č. 31 - Užívání nelegální návykové látky v současné době (p.s.)

Graf č. 32 - Užívání nelegální návykové látky v současné době (%)

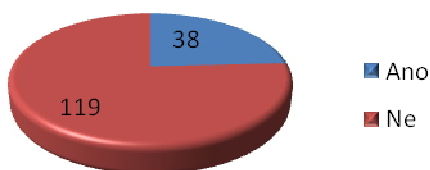
Z oblasti nelegálních návykových látek vyplývá, že většina studentů zkusila drogu pouze jednou a to zhruba ve věku 16 let. Drogu si pak nejčastěji studenti optažují od kamarádu mimo školní prostředí a relativně „malá“ část pokračuje v užívání drog i nadále.

Výzkumná podotázka č. 1-4: V jaké míře a jakým nejčastějším způsobem se u žáků vyskytuje kriminální jednání?

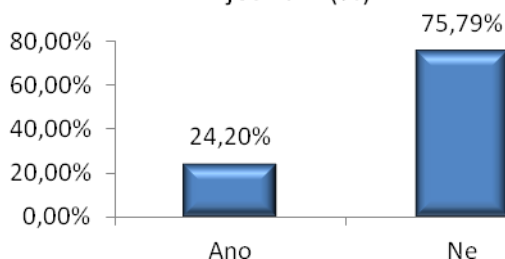
Následující podkapitola je zaměřena na oblast trestních činů spáchaných žáky učiteli. Otázka je zaměřená na potvrzení výskytu kriminality u studentů a také na zjištění jakým způsobem byl trestný čin spáchan. V dotázníku se tato otázka vztahuje na č. 13.

Kriminální jednání se vyskytlo zhruba v jedné čtvrtině případů, kdy 24,20% (38) respondentů uvedlo, že jsou si vědomi spáchaní trestného činu (Graf č. 33, 34).

Graf č. 33 - Intenzita kriminálního jednání (p.s.)

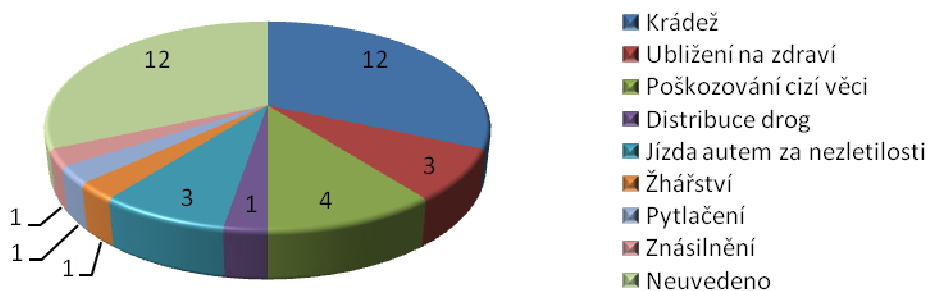

Graf č. 34 - Intenzita kriminálního jednání (%)

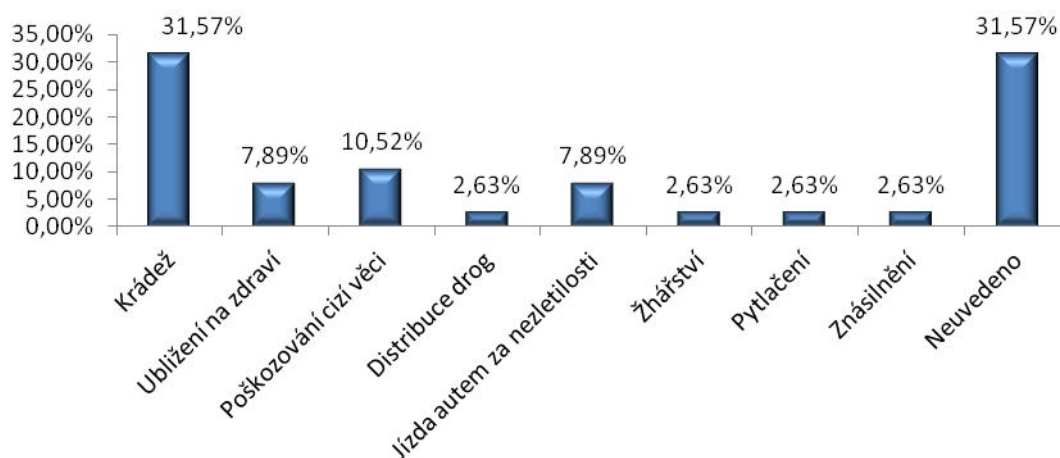

Na otázku jaký trestný čin spáchali, část respondentů, kteří nějaký trestný čin spáchali, vůbec neodpověděla 31,57% (12). Největším počtem případů trestných činů jsou krádeže, které uvedlo 31,57% (12) respondentů. Na druhém místě pak bylo poškozování cizí věci 10,52% (4) respondentů a třetí nejvíce uváděnou odpovědí byla dvojice ublížení na zdraví a jízda autem při nezletilosti 7,89% (3). Po jednom (2,63%) respondentovi byly odpovědi žhářství, pytláčení, distribuce drog a znásilnění (Graf č. 35).

Graf. 35 - Typy vyskytujících se kriminálních činů (p.s.)

Graf. 36 - Typy vyskytujících se kriminálních činů (%)

Z výzkumu této oblasti vyšel, poměrně znepokojivý výsledek. Zhruba čtvrtina studentů má zkušenost s kriminálními činy, což je poměrně velký počet.

Výzkumná podotázka č. 1-5: Jaké znaky v oblasti šikany jsou charakteristické pro žáky, kteří jsou šikanováni a kteří šikanují?

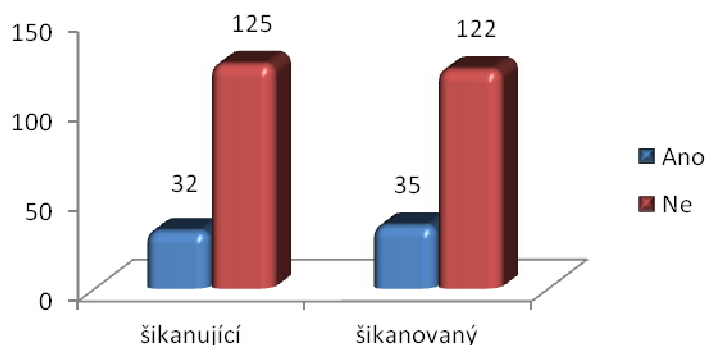
Pátá podkapitola se zaměřuje na šikanu. Ačkoliv v dotazníku není uvedené na jaké období, se šikana vztahuje, žákům jsem při předávání dotazníků vysvětlil, že šikana se vztahuje pouze na období studia na Středním odborném učilišti.

Podkapitola má za cíl zjistit do jaké míry se na učilišti vyskytuje šikana, jakým způsobem se nejčastěji šikanuje a určení nejčastějších směrů šikany, tzn. kdo, koho šikanoval. V dotazníku se jedná o otázky č. 14, 15, 16, 17, 18 a 19.

Dotazníková otázka č. 14 a 17 se zaměřovala na objasnění intenzity výskytu šikany, kdy se pouze určila jedna z dvojice odpovědí, tedy zda byl student šikanovaný nebo zda student šikanoval.

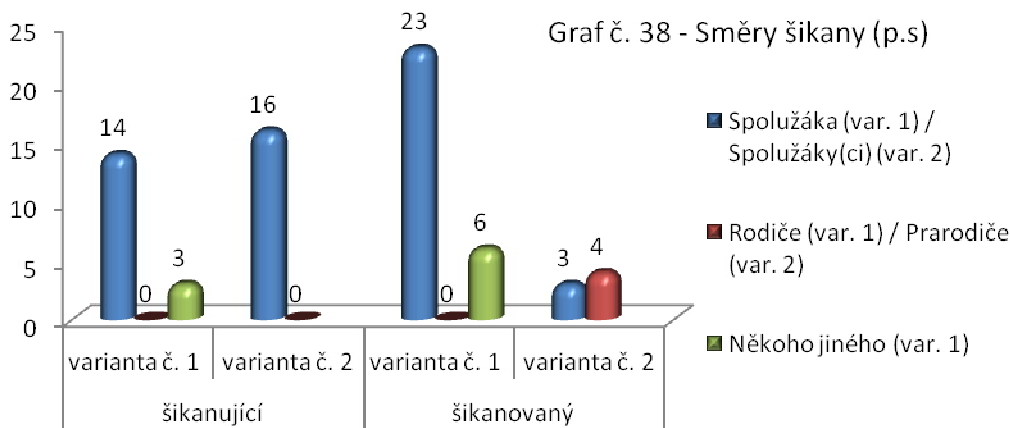
Z výzkumu vyplývá, že šikanovaných z celkového počtu studentů je 20% (32). Tedy jedna pětina. Podobný výsledek vyšel také z výzkumu šikanujících, který z celkového počtu sčítá 22% (35) (Graf č. 37).

Graf č. 37 - Intenzita výskytu šikany

Z hlediska otázky, kdo byl nejvíce šikanován (dotazníková otázka č. 15 a 18) byly k možné tři odpovědi, přičemž první dvě z nich měly ještě upřesňující charakter. V první odpovědi bylo na výběr z možnosti „spolužák“ nebo „spolužáci“. V druhé odpovědi to pak byli „matka“, „otec“ nebo „oba rodiče“. Třetí varianta byla otevřená, kdy respondent mohl sám dopsat, kdo ho šikanoval.

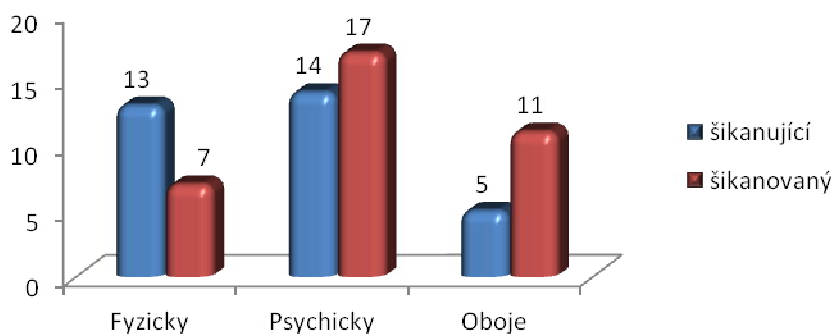
Z výzkumu této otázky vyplývá, že nejčastějším terčem šikany byly spolužáci uvnitř třídního kolektivu. Šikanovaný byl většinou sám a nejčastěji ho šikanovalo více spolužáků. Takových případů bylo celkem 23. Jen ve 3 případech, se objevila opačná varianta, že šikanující šikanoval více spolužáků. U šikanujícího bylo dále zjištěno 14 případů, kdy šikanoval jenom jednoho spolužáka. Kromě spolužáků došlo k šikaně i v rodině, konkrétně 4 respondenti odpověděli, že jej šikanují oba rodiče. Opačný problém, tedy, že by žák šikanoval rodiče, se nevyskytl. Mezi dalšími oběťmi šikany byli ze strany šikanujícího lidé, kteří nepatřili do školy, takže šikana pravděpodobně probíhala mimo školní prostředí. Celkem jich, bylo 6. V opačném případě přiznali 2 respondenti šikanu, prováděnou z jejich strany na své sourozence a v jednom případě došlo k šikaně údajného „kamaráda“ (Graf č. 38)

Co se týká způsobu šikany, na ten se zaměřovala dotazníková otázka č. 16 a 19. Mezi odpověďmi bylo možné zvolit tři odpovědi, kdy první znamenala fyzické násilí, tedy osobní kontakt agresora s obětí. Druhá psychické útoky, což zahrnuje i slovní způsob nebo vzdálený elektronický šikany. Třetí odpověď byla obojetná, tedy kombinace fyzické i psychické šikany.

Nejčastější způsob byl na obou stranách (šikanovaného i šikanujícího) psychický. Šikanujících případů bylo 14 a šikanovaných 17. Fyzický způsob šikany se vyskytl ve větším množství na straně šikanujícího, kde takhle odpovědělo 13 respondentů. Naopak u šikanovaných tuto skutečnost přiznalo pouze 7 respondentů. Šikanováním obojího charakteru bylo přiznáno u šikanovaných 11 případů a u šikanujících 5 (Graf č. 39).

Graf č. 39 - Typy šikany (p. s.)

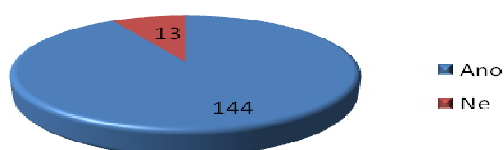
Jak bylo zmíněno již v úvodní výzkumné otázce, přesný počet případů šikany nelze přesně určit. Možná je i varianta, že se za šikanu někteří studenti stydí a nechtějí jí přiznat i přes anonymní dotazník.

Výzkumná podotázka č. 1-6: Do jaké míry užívají žáci internet?

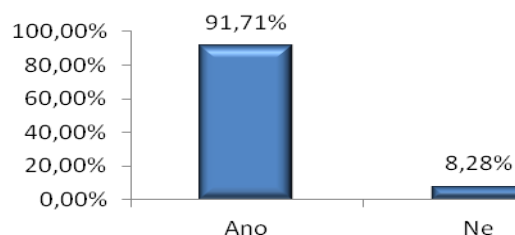
Poslední výzkumná podotázka je zaměřena na oblast netolismu, tedy k negativnímu využívání internetu k sociálním sítím, on-line hrám apod. Výsledek této výzkumné podotázky má za cíl získat odpověď jako: míra a intenzita využívání účtu na sociálních sítích a důvod jejího užívání. V dotazníku o netolismu jsou zodpovězeny otázky č. 20, 21 a 22;

Co se týká využívání internetu, tak z výzkumu vyplývá, že prakticky 100% má možnost se na internet dostat. Drtivá většina má účet má založený účet na nějaké sociální síti. Celkem to uvedlo 144 respondentů z celkových 157. To je přesně 91,71%. Pouhých 13 (8,28%) respondentů účet na sociálních sítích nemá, ale internet využívá (Graf č. 40, 41).

Graf č. 40 - Intenzita založených účtů na sociálních sítích (p.s.)

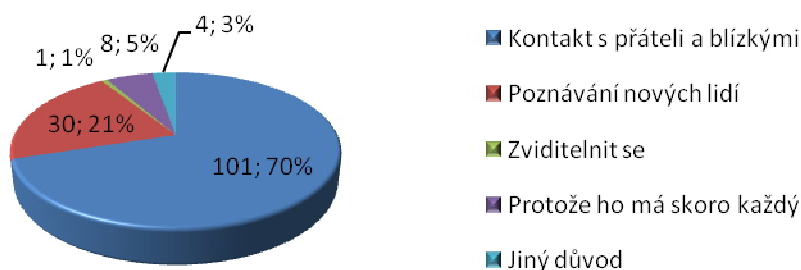
Graf č. 41 - Intenzita založených účtů na sociálních sítích (%)

Hlavním důvodem proč, studenti vlastní účet na sociální síti se zabývala dotazníková otázka č. 21. V této otázce bylo možno zvolit pět různých odpovědí. První, „kontakt s přáteli a blízkými“ znamená vlastnit účet pouze za účelem komunikace s osobami které jedinec zná. Druhá odpověď „Poznávání nových lidí“ pak zahrnovala i komunikaci s lidma, které jedinec nezná. Třetí možná odpověď „zviditelnit se“ znamenala, že jedinec vlastnsní účet jen aby si určitým způsobem zvýšil popularita a byl více známí mezi lidmi. Čtvrtá odpověď pak zahrnovala důvod vlastnit účet jen kvůli tomu, že ho má každý. V poslední odpovědi bylo opět možné zvolit si vlastní odpověď

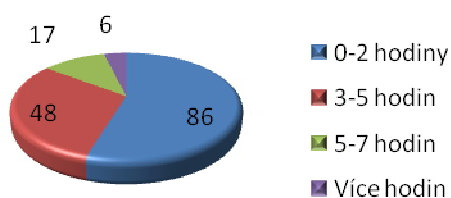
Nejvyšší procento respondentů, kteří mají účet na sociální síti uvedlo, že hlavní proč účet vlastní je, že mají kontakt s přáteli a blízkými. Celkem to uvedlo 70% (101) respondentů. Dalších 21% (30) pak v dotazníku odpovědělo, že prostřednictvím sociálních sítí poznává nové lidi. Třetím důvodem mít účet na sociální síti je kvůli tomu, že ho mají ostatní, 5% (8). Dalšími důvody pak jsou zviditelnit se 1x, informovanost 2x, 1x kvůli nudě (Graf č. 42).

Graf č. 42 - Důvod vlastnit účet na sociální síti (p.s., %)

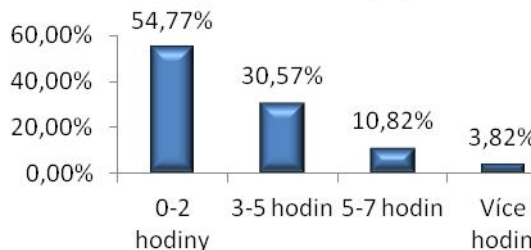

Jak bylo zmíněno výše, všichni žáci tráví určitý čas na internetu. Dotazníková otázka č. 22 se zabývá počtem hodin strávených na internetu. Celkem 54,77 % (86) tráví u počítače do dvou hodin denně. Dalších 30,57% (48) respondentů pak uvedlo činnost na internetu mezi tři až pěti hodinami denně. 10,82% (17) respondentů pak tráví u počítače pět až sedm hodin denně. Více hodin denně na počítači uvedlo už jen 3,82% (6) respondentů, kteří tráví v denně průměru 9 až 10 hodin na internetu (Graf č. 43, 44)

Graf č. 43 - Využívání internetu z hlediska času (p.s.)

Graf č. 44 - Využívání internetu z hlediska času (%)

V závěru této výzkumné podotázky lze říci, že počet studentů, kteří mají účet na sociálních sítích je obrovský. I přes to, že netráví tolik čas na internetu, je možné že se chovají rizikově.

Výzkumná otázka č. 2: Na kterém z obou učilišť je výskyt rizikového chování vyšší?

Následující výzkumná otázka si klade za cíl porovnat výskyt a změřit intenzitu rizikového chování v rámci obou typů učilišť. Tedy srovnání SŠS a COP. K této výzkumné otázce se vztahují dotazníkové otázky č. 1, 5, 9, 13, 14, 17, 22;

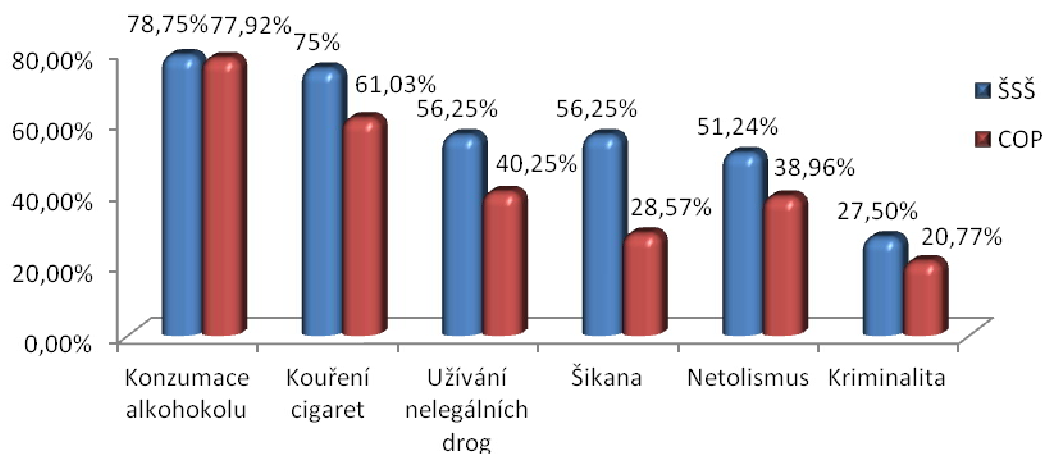
Z dotazníkového šetření vyplývá, že v oblasti každého typu rizikového chování má navrch Střední škola služeb (SŠS). Konečný poměr případů rizikového chování je 276 (57%) ku 206 (43%) (Graf č. 45)

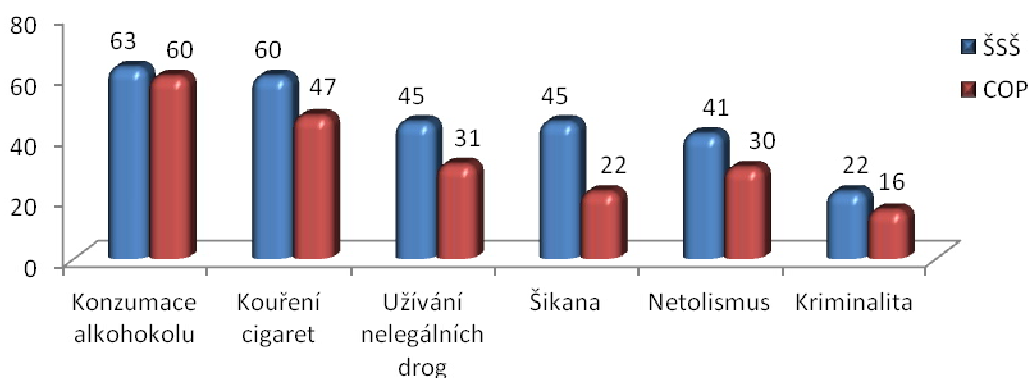
Nejvyrovnanější výsledek je v oblasti konzumace alkoholu, kde je rozdíl pouhých 0,83%. Na SŠS konzumuje alkohol celkem 78,75% (63) studentů a na COP pak 77,92% (60). V oblasti kouření cigaret je výsledek však už více jednoznačnější. Rozdíl v počtu studentů, kteří kouří nebo si cigaretu občas zapalí je 13,97%, tedy SŠS uvádí 75% (60) a COP 61,03% (47). Co se týká oblasti užívání nelegálních návykových látek, tak se rozdíl mezi SŠS a COP opět trochu navýšil. SŠS má v této kategorii o 16% (14) více uživatelů nelegálních drog, v přepočtu na studenty je to o 14 studentů více. Na SŠS užívá nelegální drogy 56,25% (45) studentů a 40,25% (31) studentů na COP. Nejmarkantnější rozdíl mezi oběma školami je v oblasti šikany, kdy na SŠS uvedlo zkušenost se šikanou celkem 56,25% (45) respondentů. Na COP byla šikana zaznamenána „pouze“ u 28,57% (22) respondentů. Rozdíl tedy činí 27,68% pro studenty SŠS. Další prvenství má SŠS také u netolismu, kde se vyskytuje 51,24% (41) studentů, kteří nadměrně tráví čas na internetu. Na COP tuto skutečnost uvedlo celkem 38,96% (30) respondentů. Rozdíl tedy činí 12,28% studentů pro SŠS. V oblasti kriminality je

opět vyšší počet u žáků SŠS, kdy kladnou odpověď uvedlo 27,50% (22) respondentů. Na COP pak kriminální čin spáchalo 20,77% (16) jedinců. Rozdíl je tedy 7,25 % (Graf č. 46, 47).

Graf č. 46 - Srovnání výskytu rizikového chování mezi SŠS a COP

Graf č. 47 - Srovnání výskytu rizikového chování na SŠS a COP

Z této výzkumné otázky tedy vyplývá, že Střední škola služeb je na to podstatně hůře než Centrum odborných prací. Zajímavé na to je že SŠS má horší výsledky i přesto, že zde studuje většina dívek.

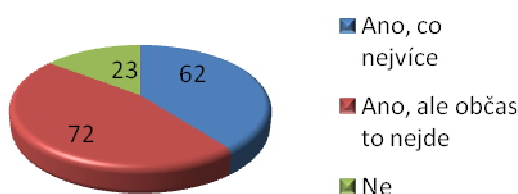
Výzkumná otázka č. 3: Jaký je přístup žáků k rizikovému chování?

Následující výzkumná otázka se zabývá přístupem žáků k rizikovému chování. Otázka má za cíl zjistit jejich informovanost v oblasti prevence rizikového chování a do jaké míry se snaží vznik rizikového chování redukovat. V dotazníku jsou otázky, vztahující se k této problematice pod číslem 29 a 30.

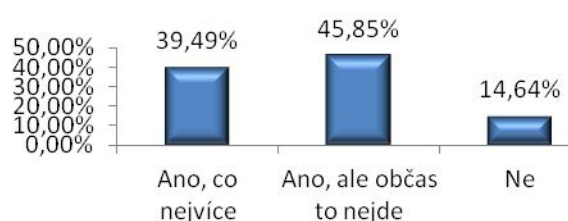
Míru vyhýbaní se rizikovým faktorům studentů se v dotazníku zabývá otázka č. 29, kdy se zjišťuje do jaké míry se snaží vyhybat rizikovým faktorům. Otázka má tři odpovědi, kdy první znamená, že se snaží maximálně. Druhá odpověď pak značí, že se sice jedinec snaží rizikovým faktorům vyhýbat ale někdy se stane, že snahu poruší. Poslední odpověď pak znamená, že jedinec nechce nebo nemá zájem se rizikovým faktorům vyhýbat.

Nejčastější odpovědí byla v dotazníku odpověď druhá, tedy „Ano, ale občas to nejde“. Na tuto otázku odpovědělo celkem 45,85% (72) respondentů. Na druhém místě pak byla odpověď „Ano, co nejvíce“ kterou zvolilo 39,49% (62) respondentů. Zbýlých 14,64% (23) respondentů pak označilo odpověď „ne“ (Graf č. 48, 49)

Graf č. 48 - Snaha studentů vyhýbat se rizikovým faktorům (p.s.)

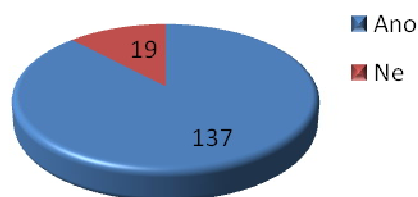
Graf č. 49 - Snaha studentů vyhýbat se rizikovým faktorům (%)

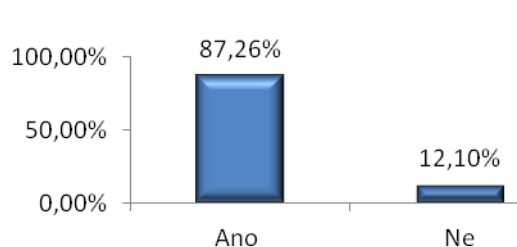
Otázka zabývající se informovaností studentů o problematikou rizikového chování, byla v dotazníku pod č. 30. Otázka měla zjistit, jestli jsou studenti informováni a jsou si vědomí rizik a prevence v oblasti rizikového chování. Byly možné dva typy odpovědi a sice „Ano“ nebo „Ne“.

Drtivá většina respondentů odpověděla kladně, tedy, že o problematice vědí. Celkem takhle odpovědělo 87,26% (137) respondentů. Zápornou odpověď pak zvolilo zbývajících 12,10% (19) respondentů (Graf č. 50, 51)

Graf č. 50 - Míra informovanosti studentů o problematice rizikového chování (p.s.)

Graf č. 51 - Míra informovanosti studentů o problematice rizikového chování (%)

Celkový výsledek, této výzkumné dotázky je zavádějící, neboť při drtivé většině kladné odpovědi v oblasti informovanosti, nelze tvrdit, že žáci plně pochopili význam problematiky rizikového chování. Z otázky předchozí, totiž vychází výsledek spíše průměrný, tudíž je zřejmé, že si žáci nevzali informace příliš k srdci.

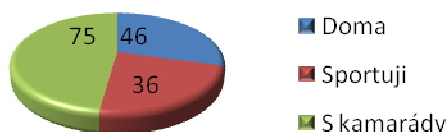
Výzkumná otázka č. 4: Jakým způsobem a v jaké míře žáci nejvíce využívají svůj volný čas?

Následující výzkumná otázka je zaměřená na trávení volného času studentů. Konkrétně na nejčastější způsob jeho využívání. V rámci dosažení odpovědi na tuto výzkumnou otázku je v dotazníkovém šetření otázka č. 25, která má za úkol trávení volného času studentů objasnit.

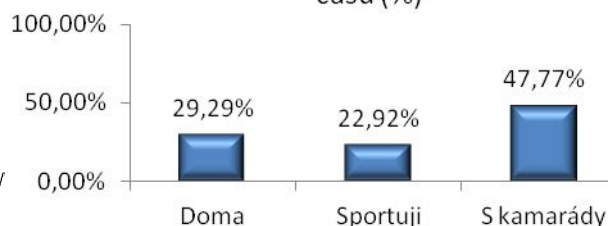
Na dotazníkovou otázku č. 25 byly tři možnosti odpovědi, přičemž první a třetí měla několik dalších možností k přesnějšímu uvedení odpovědi. První možná odpověď byla „Doma“ s rozšířením na: doma u televize, u počítače, u učení, s rodiči, četby knih nebo doma jiným způsobem, který mohli žáci dopsat. Druhá odpověď „Sportuji“ znamenala, že se žák ve volném čase věnuje nějaké sportovní aktivitě. Třetí možná odpověď byla „S kamarády“, kde bylo možno opět dopsat, jakým způsobem žák tráví volný čas s kamarády. Upřesňující odpověď byla buď v hospodě, nebo jiným způsobem, který mohli žáci dopsat.

Nejvíce respondentů odpovědělo, že nejčastěji tráví svůj volný čas s kamarády. Celkem 47,77% (75) takhle odpovědělo. Na druhém místě tráví studenti nejvíce čas doma, celkem 29,29% (46) respondentů. Zbytek studentů pak věnuje svůj volný čas sportu 22,92% (36) (Graf č. 52, 53)

Graf č. 52 - Způsob trávení volného času (p.s.)

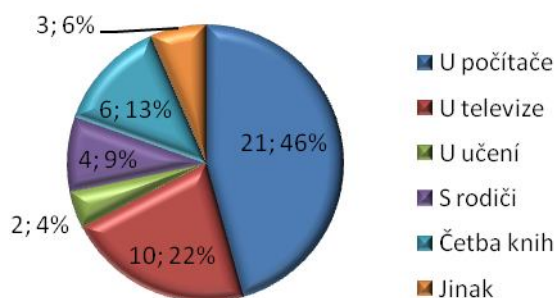
Graf č. 53 - Způsob trávení volného času (%)

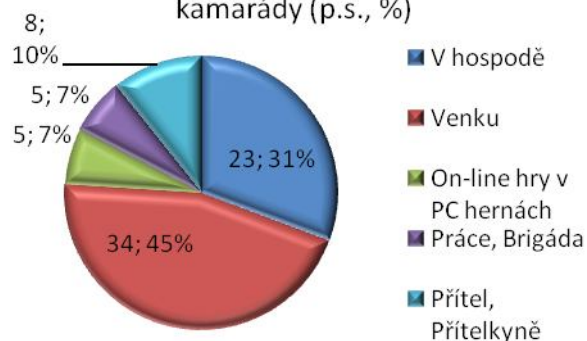
Co se týká využívání volného času doma, nejvíce respondentů odpovědělo odpověď „U počítače“ 46% (21). 22% (10) pak tráví volný čas doma u televize a 13% (6) se věnuje četbě knih. 9% (4) pak tráví čas doma s rodiči a 4% (2) věnují domácí čas učení. 6% (3) respondentů pak tráví volný čas v domácím prostředí jinak. Jeden z nich se věnuje modelování a dva pak pracují doma na zahradě (Graf č. 54).

U trávení volného času s kamarády, byla nejčastější odpověď „Venku“, celkem tak odpovědělo 45% (34) respondentů. Druhý nejčastěji využívaný čas s kamarády je „V hospodě“, celkem 31% (23) respondentů. Na dalším místě je trávení času s partnerem 10% (8). Stejný počet respondentů odpověděl na trávení volného času s kamarády v PC hernách hraním online her a v práci nebo na brigádě. 7% (5) (Graf č. 55).

Graf č. 54 - Trávení volného času doma (p.s., %)

Graf č. 55 - Trávení volného času s kamarády (p.s., %)

Výsledek této výzkumné otázky je takový, že žáci spíše tráví čas venku s kamarády. Odpověď venku není zcela přesná, těžko se můžeme domnívat, jakým způsobem ten volný čas s kamarády venku využívají. Může, ale nemusí se jednat o aktivity, které souvisí s rizikovým chováním. Každopádně se dokázalo, že určitá část respondentů potvrdila výskyt rizikového chování v oblasti využívání volného času. Především trávení volného času

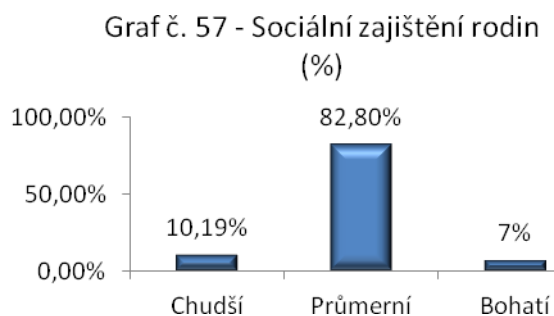
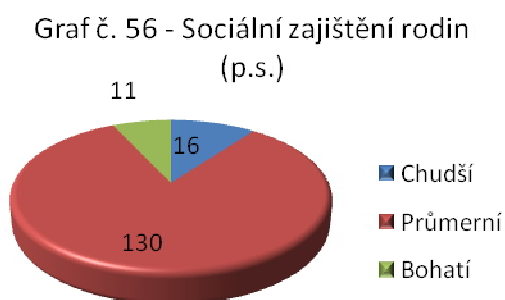
v hospodě, kde mohou být nejvíce náchylní typům rizikového chování jako alkoholismus nebo tabakismus, ale také u doma počítače nebo v PC hernách (netolismus).

Výzkumná otázka č. 5: Jaký je vztah žáků k jejím rodičům a přístup rodičů ke svým dětem?

Další výzkumná otázka se zabývá vztahy mezi žákem a jeho rodiči. Cílem této otázky je zjistit nejčastěji vyskytující se sociální úroveň rodin žáků, vztahu mezi rodičem a jeho dítětem a také zjistit prevalenci přístupu rodičů k výchově a volnému času jejich dítěte. Otázky zabývající se touto problematikou jsou v dotazníku pod č. 23, 24, 26;

V oblasti sociálních vrstev rodin zkoumaných žáků se zabývá otázka č. 26, kde se zjišťuje do jaké míry, je rodina zajištěná. V rámci této otázky jsou možné celkem tři odpovědi, přičemž první je „chudší“, kdy rodina může trpět nedostatkem financí. Druhá odpověď „průměrní“ znamená, že rodina je víceméně finančně zajištěna ale nemůže si dovolit nějak moc utrácet. Třetí odpověď „bohatší“ znamená, že rodina je finančně zajištěná a může si dovolit více utrácet.

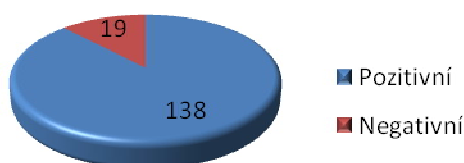
Z dotazníkového šetření vyplynulo, že drtivá většina studentů pochází, ze sociálně průměrných rodin. Celkem 82,80% (130) takhle odpovědělo. Zbývající dvě odpovědi jsou víceméně vyrovnané, kdy do chudších rodin se zařadilo 10,19% (16) respondentů a do bohatších 7% (11) (Graf č. 56, 57).

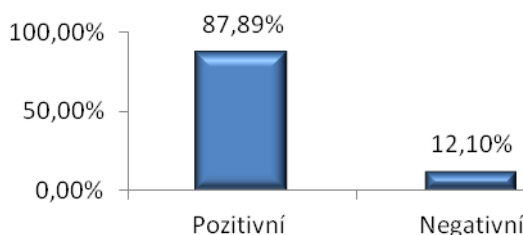
Další částí, výzkumné otázky, jsou vztahy rodičů a jejich dětmi. V tomto případě žáky Středních odborných učilišť. Na toto zjištění se zaměřuje dotazníková otázka č. 23, kde jsou k dispozici dvě možné odpovědi. První „pozitivní“ znamená kladný a přátelský vztah mezi rodičem a jeho dítětem. Druhá je pak „negativní“ to znamená záporný a nepřátelsky zaměřený vztah mezi rodičem a dítětem. V negativní variantě odpovědi je dotaz na důvod negativního vztahu.

Na otázku odpověděla drtivá většina respondentů kladně. Tedy, že s rodiči mají pozitivní vztah. Celých 87,89% (138). Zbytek 12,10% (19) pak označil negativní vztah se svými rodiči. Nejčastějším důvodem negativního vztahu byly napsané různé neshody apod. Ve třech případech byl jako uvedený důvod negativního vztahu, alkoholismus u rodičů. Zajímavé na této skutečnosti je, že všichni tři respondenti ve svém dotazníku odpověděli, že nekonzumují alkohol (Graf č. 58, 59)

Graf č. 58 - Vztah žáků s rodiči (p.s.)

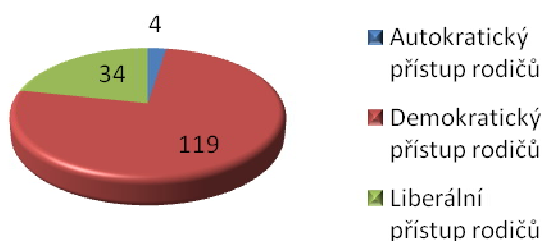
Graf č. 59 - Vztah žáků s rodiči (%)

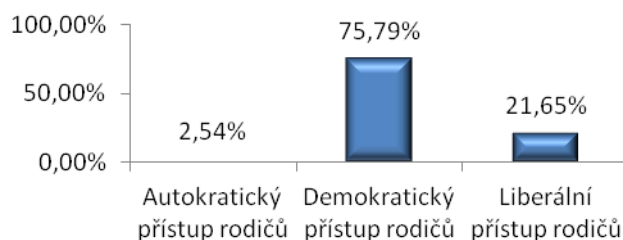
Poslední část otázky se zabývá přístupem rodičů žáků k jejich výchově a volnému času. K tomuto zjištění se zabývá dotazníková otázka č. 24, která se táže právě na přístup rodičů k využívání volného času. Na tuto otázku byli možné tři odpovědi, kdy první z nich byla, autokraticky zaměřená tzn., že rodič své dítě nikam nechce pouštět a musí se zdržovat pouze doma pod jejich dohledem. Druhá odpověď je zaměřená demokraticky, tedy, že jedinec si může svůj čas organizovat podle svého, ale musí dodržovat určitá pravidla stanovená rodiči. Třetí odpověď je zaměřená liberálně tzn., že jedinec má absolutní volnost a může si dělat, co chce bez ohledu na rodiče.

Nejvíce rodičů respondentů je podle vyhodnocení dotazníků demokraticky zaměřených. Tuto skutečnost uvedlo 75,79% (119) respondentů. Druhým rodičovským typem je liberálně zaměřený rodič, kterých je celkem 21,65% (34). Zanedbatelné množství odpovědí dostal poslední zbývající typ. Autokratického rodiče uvedlo pouze 2,54% (4) respondentů (Graf č. 60, 61)

Graf č. 60 - Přístup rodičů ke studentům (p.s.)

Graf č. 61 - Přístup rodičů ke studentům (%)

Z výsledku vyhodnocení této výzkumné otázky vyplývá, že rodič dítěte je z velké části, ke svému dítěti pozitivní. Za kladnou věc se také dá považovat, to že ve většině domácností vládne „demokracie“, což je považováno za nejlepší výchovnou metodu (viz teorie).

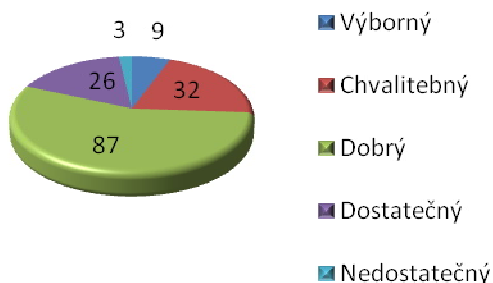
Výzkumná otázka č. 6: Jaký přístup mají žáci ke studiu?

Poslední výzkumná otázka se zabývá přístupem studentů ke studiu. Konkrétně se zaměřuje na prospěch studenta a dále jakým způsobem ho škola motivuje tzn. jestli ho studium baví nebo nebaví. V dotaznících se tato oblast vyskytuje v otázkách č. 27 a 28.

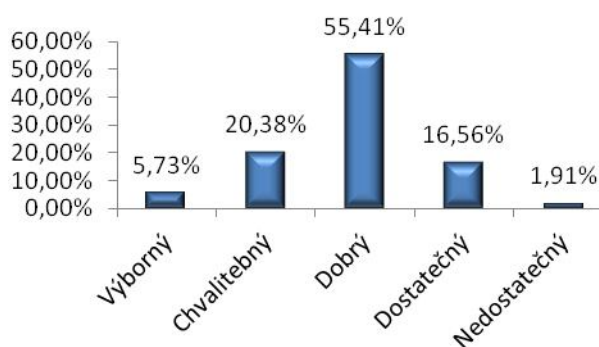
V rámci zjištění prospěchu studenta byla položena otázka č. 27, která se táže na průměrný prospěch studenta. Odpovědi jsou jednoznačné, tedy seřazeny stejně jako ve škole od výborného prospěchu po nedostatečný.

Z přepočtu celkového průměru prospěchu studentů vyšel průměr 2,88. V rámci individuálních průměrů prospěchů studentů, se největší číslo objevilo v odpovědi „Dobry“. Celkem tuto možnost uvedlo 55,41% (87) respondentů. Další v pořadí jsou studenti s chvalitebným prospěchem, kterých činí 20,38% (32). O trochu méně na škole studuje studentů s dostatečným prospěchem, což činí 16,56% (26). Pouze 5,73% (9) respondentů se řadí do kategorie výborných studentů a 1,91% (3) respondenti se řadí do kategorie „propadlíků“, tedy s prospěchem nedostatečným (Graf č. 62, 63).

Graf č. 62 - Průměrný prospěch studentů (p.s.)

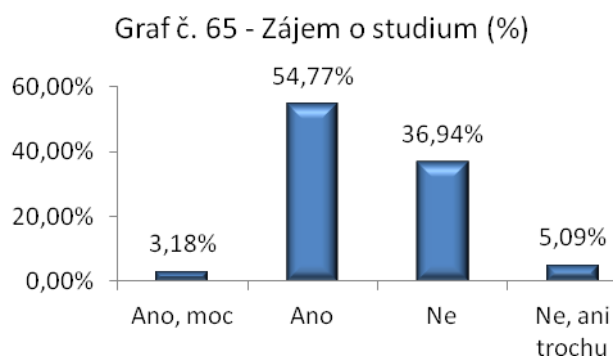
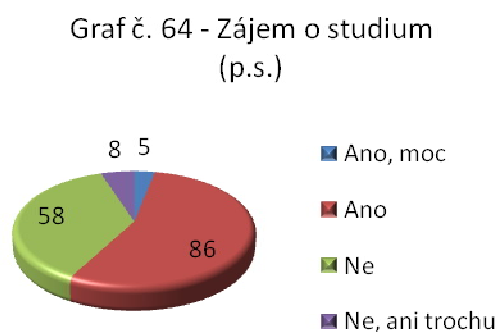
Graf č. 63 - Průměrný prospěch studentů (%)

Dalším úkolem této výzkumné otázky je zjistit, do jaké míry studenty studium baví. Dotazníková otázka č. 28. V této otázce byli možné čtyři odpovědi, z nichž první dvě měly pozitivní charakter. Bylo možné u nich zvolit „Ano moc“ nebo pouze „Ano“, přičemž u druhé

zmiňované není pozitivní charakter tak velký. Další dvě odpovědi byly naopak záporné, tedy buď „Ne“ nebo „Ne, ani trochu“. Druhá jmenovaná má silně negativní charakter.

Výsledek této dotazníkové otázky měl spíše pozitivnější charakter. Celkem 54,77% (86) respondentů uvedlo „ano“, tedy že je studium baví. Druhá nejčastější odpověď pak byla ne, kterou zvolilo 36,94% (58) respondentů. Celkem 5,09% (8) uvedlo maximální odpor a „pouhé“ 3,18% (5) zvolili naopak maximální zájem o studium (Graf č. 64, 65).

Celkově se dá tato výzkumná otázka shrnout spíše negativně. Ačkoliv většinu studentů studium baví, prospěch rozhodně nevykazuje nijak pozitivní hodnoty.

ZÁVĚR

Předložená práce se se zaměřila především na projevy a prevenci rizikového chování jako alkoholismus, tabakismus, užívání nelegálních návykových látek, šikana a okrajově pak kriminalita a netolismus. Kromě toho se zaměřuje na osobnost adolescenta, výchovných stylů rodiny a trávením volného času mládeže. Cílem bylo tuto problematiku přiblížit pomocí zmapování současných poznatků a mít základní informace o této problematice pro další postup.

V teoretické části jsem přiblížil charakteristiku rizikové chování a shrnul vybrané typy. Součástí rizikového chování byla také prevence, u které jsem uvedl současnou situaci základních preventivních programů MŠMT ČR a jejich funkce. Dále jsem shrnul základní údaje v oblasti vývoje osobnosti adolescenta a vlivy které ho můžou negativním způsobem ovlivňovat. V další fázi jsem přiblížil základní informace o městě Bruntál a především se zaměřoval na informace o Středním odborném učilišti.

V empirické části, vycházející z poznatků teoretické části, jsem se věnoval výzkumem, který měl identifikovat výskyt, intenzitu a podobu rizikového chování u studentů Středního odborného učiliště v Bruntále a vzájemně je porovnat mezi oběma typy škol.

Výsledky z výzkumu naznačují, že rizikové chování se na Středním odborném učilišti v rámci obou škol vyskytuje v poměrně velké míře. I přesto, že na učilišti COP je výskyt rizikového chování překvapivě menší než na SŠS, i tak se ale dá zhodnotit za poměrně vysoký. Hodně studentů konzumuje alkohol a kouří cigarety. Výzkum dokonce naznačuje několik případů závislosti, právě v oblasti kouření ale i virtuálních drog. Hodně negativní dojem zanechal výzkum trestné činnosti, kterou spáchala jedna pětina respondentů, což se dá považovat za velké číslo. Výsledky výzkumu dále naznačují, že u hodně studentů se rizikové chování projevuje především v přítomnosti kamarádů a doma s rodinou netráví prakticky žádný čas.

Bohužel, lze tvrdit, že i přes poměrně pozitivní informovanost studentů v oblasti prevence rizikového chování, málo studentů bere tyto informace vážně a spíše jsou nakloněni rizikové chování nadále provádět. Tudíž je pravděpodobné, že preventivní programy školy nejsou příliš účinné.

Fakta, která jsem z výzkumu získal, bych rád předal pedagogickému vedení Středního odborného učiliště pro případnou změnu nebo tvorbu preventivního programu.

Můj osobní názor na výsledky šetření jsou rozporuplné. Osobně jsem výsledky v oblasti alkoholu, cigaret předpokládal tak jak vyšly. Co se týká užívání nelegálních návykových látek, očekával jsem větší počet dlouhodobějších uživatelů marihuany. Hodně mě však zarazila kriminalita. Tolik případů jsem nečekal. Dále jsem předpokládal větší výskyt případů závislosti na virtuálních drogách, protože moje osobní zkušenost hovoří jinak než výsledky výzkumu.

SUMMARY

This work focuses mainly on the speeches and the prevention of risky behaviour such as alcoholism, tabakismus, use of illegal substance abuse, bullying and then crime and netolismus. Besides focusing on personality adolescent, educational family style and spending free time of young people. The goal was to approach the issue using the mapping of current knowledge and have the basic information on this issue for the next procedure. In the theoretical part, I approached the characteristics of risk behaviour and summed up the selected types. Components of risk behaviour has been also prevention, for which I pointed out the current situation of basic prevention programmes, the MINISTRY of EDUCATION of Czech republic and their functions. Next, I summed up the basic information in the field of development of personality adolescent and influences that can affect a negative manner. In the next phase, I approached the basic information about the town of Bruntál and mainly focused on information and mainly focused on information about vocational high school. In the empirical part, based on the theoretical part I was devoted to the research, which was supposed to identify the incidence, intensity and form of risk-taking behaviour in students of vocational secondary school in Bruntál and compare them to each other between the two types of schools. The results of the research suggest that risky behaviour in the middle vocational schools within the two schools occurs in relatively great extent. Despite the fact that the school COP is the incidence of risky behaviour surprisingly smaller than the SŠS, so i can evaluate in the relatively high. A lot of students have consumed alcohol and smoking cigarettes. Research even suggests several cases of addiction, just in the area of smoking but also virtual drugs. A lot of the negative impression left by the research of crime committed by one-fifth of respondents can be considered to be a big number. In addition, research results suggest that for a lot of students with risk behaviour manifests itself primarily in the presence of friends and family at home do not spend virtually no time. Unfortunately, it can be argued that despite the relatively positive awareness of students in the field of prevention of risky behaviour, a few students take this information seriously and are rather oblique risky behaviour while continuing to perform. Therefore, it is likely that preventive programs schools are not very effective. The facts, which I received from the research, I would like to forward to his teaching management of vocational secondary school for possible change or creation of preventive program. My personal opinion on the results of the investigation are contradictory. Personally I results in terms of alcohol, cigarettes, assumed as actually came

out. With regard to the use of illegal drugs, I expected to see a greater number of longer term users of marijuana. A lot of me, however, stopped short of crime. I really didn't expect so many cases. Next, I assumed a greater incidence of cases depending on the virtual drugs, because my personal experience speaks differently than the results of the research.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

1. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. vyd. Praha: ISV, 2003, 197 s. ISBN 80-866-4208-9.
2. BINAROVÁ, Ivana. *Přehled vývojové psychologie* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 101 – 118. ISBN 80-244-0629-2
3. ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 656 s. ISBN 80-736-7273-1
4. ERB, Helmut H. *Násilí ve škole a jak mu čelit*. 1. vyd. Praha: Amulet, 2000, 126 s., ISBN 80-86299-22-8
5. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6
6. GOODYER, Paula. *Drogy + teenager*. 1. vyd. Praha: Slovanský dům, 2001, 162 s. ISBN 80-864-2144-9
7. HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 174 s. ISBN 80-7367-327-4
8. HELLER, Jiří, PECINOVSKÁ, Olga. *Závislost známá neznámá*. 1. vyd. Praha: Grada, 1996, 162 s. ISBN 80-716-9277-8
9. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas* 1. vyd.. Praha: Portál, 2004, 174 s. ISBN 80-7178-927-5
10. KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 127 s. ISBN 80-7178-123-1
11. KONČEKOVÁ, Luba. *Drogová problematika učňovské mládeže*. 3. vyd. Prešov: LANA, 2005, 139 s. ISBN 80-89235-01-8
12. KLIMENT, Pavel. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 76 s. ISBN 80-244-0319-6.
13. LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež*. 1. vyd. SLON – Sociologické nakladatelství, 2001, 158 s. ISBN: 80-85850-66-4
14. MACEK, Pavel. *Adolescence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-717-8747-7
15. MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 223 s. ISBN 80-042-5236-2
16. MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, 344 s. ISBN 80-7178-771-X

17. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1.vyd. Praha: Grada, 2009, 152 s ISBN 978-80-247-2310-5
18. MELGOSA, Julián. *Žít naplno*. 1. vyd. Praha: Advent-Orion, 1999, 191 s. ISBN 80-717-2300-2
19. MIOVSKÝ, Michal, ŠÍŘŮČKOVÁ, Michaela., ZAPLETALOVÁ, Jana. & kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010, 251 s. ISBN 978-80-87258-47-7
20. MŮHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. 1. Vyd. Brno: Masaryková univerzita, 2002, 104 s. ISBN 80-210-2511-5
21. NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav. *Alkohol, drogy a vaše děti, Jak problémům přecházet, jak je zvládat*. 5. vyd. Praha: Sportpropag, 2003, s. 104.
22. NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav, PERNICOVÁ, H. *Zásady efektivní primární prevence*. 1. vyd. Praha: Sportpropag a.s , 1999, s. 39
23. PEŠEK, Roman, NEČESANÁ, Kateřina. *Prevence užívání tabáku alkoholu a jiných drog u dospívajících*. 1. vyd. Písek: Arkáda, 2009, 73 s. ISBN 978-80-254-5971-3
24. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky*. 1. vyd. Praha, Portál, 2011, 104 s. ISBN 978-80-7367-984-2
25. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 95 s. ISBN 80-7178-049-9
26. ŠIKULOVÁ, Renata, KOLÁŘ, Zdeněk. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. 1. vyd. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2003. 80 s. ISBN 80-7044-485-1.
27. ŠÍŘŮČKOVÁ, Michela & kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010, s. 30 - 39 ISBN 978-80-87258-47-7
28. ŠTURMA, Jaroslav. *Šikanování a šikanování jako pedagogický problém*. 1. vyd. Hradec Králové: LÍP, 2001, 24 s. ISBN 80-902289-5-X
29. THOMAS, Benjamin, TORO, Gianluca. *Drogy snění*. 1. vyd. Volvox Globator, 2007, 158 s. ISBN 978-80-7207-689-5
30. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Ostrava: Karolinum, 2008, 531 s. ISBN 978-80-2462-153-1
31. ZÁŠKODNÁ, Helena. *Sociální deviace dětí a mládeže*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998, 94 s., ISBN 80-704-2519-9

On-line zdroje

1. KOPECKÝ, Kamil. *Úvod do netolismu*. [online] [Cit. 10-3-2012] Internetový portál E-Bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2011. Dostupné na: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/331-uvod-do-problematiky-netolismu>
2. KOPECKÝ, Kamil. *Sociální síť jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci*. [online] [Cit. 10-3-2012] Internetový portál E-Bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2009. Dostupné na: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
3. MŠMT, *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. [online]. [Cit. 23-3-2012] Dostupné na: www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf
4. MŠMT, *Strategie rizikových projevů u dětí a mládeže v působnosti resort MŠMT na období 2009-2012*, [online]. [Cit. 19-3-2012]. Dostupné na: <http://databaze-strategie.cz/cz/msmt/strategie/strategie-prevence-rizikovych-projevu-chovani-u-deti-a-mladeze-2009-2012>
5. MŠMT, *Co dělat když, Rámcový koncept-Rizikové chování ve školním prostředí, Příloha č. 4 - Alkohol u dětí školního věku*, č.j.: 21291/2010-28, [online]. [Cit. 16-3-2012] Dostupné na: www.msmt.cz/file/20279_1_1/
6. NETOLICKÁ, Danuše. *Kriminalita dětí a mládeže*. [on-line] [Cit. 16-3-2012] Metodický portál RVP, Praha, 2012, Dostupné na: <http://www.clanky.rvp.cz/clanek/o/n/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html/>
7. DROGY-INFO.CZ, *Alkohol, tabák a drogy u evropské mládeže – výsledky mezinárodního srovnání ESPAD 2007* [online]. [Cit. 29-3-2012] Dostupné na: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/alkohol_tabak_a_drogy_u_evropske_mladeze_vysledky_mezinarodniho_srovnani_studie_espad_2007
8. NMSPDDZ, *Zaostřeno na drogy- Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách, přehled hlavních výsledků studie v České republice v roce 2011 (ESPAD)* [online]. [Cit. 29-3-2012] Dostupné na: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Zaostreno-1_12_web.pdf
9. PREVENCE-INFO.CZ, *Selektivní primární prevence*. [online]. [Cit. 21-3-2012] Dostupné na: <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/selektivni-primarni-prevence>
10. PREVENCE-INFO.CZ, *Neúčinná primární prevence*. [online]. [Cit. 21-3-2012] Dostupné na: <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/neucinna-primarni-prevence>
11. PREVENCE-INFO.CZ, *Indikovaná prevence*. [online]. [Cit. 21-3-2012] Dostupné na: <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/indikovana-prevence>

12. PREVENCE-INFO.CZ, *Preventivní program*. [online]. [Cit. 21-3-2012] Dostupné na:
<http://www.prevence-info.cz/p-prevence/preventivni-program>
13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1.2012*
[online]. [Cit. 25-3-2012] Dostupné na:
14. [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf)
15. MUBRUNTAL.CZ, *Kulturní zařízení* [online]. [Cit. 25-3-2012] Dostupné na:
<http://www.mubruntal.cz/kulturni-zarizeni/os-105591/p1=42000>
16. MUBRUNTAL.CZ, *Sportovní zařízení* [online]. [Cit. 25-3-2012] Dostupné na:
<http://www.mubruntal.cz/sportovni-zarizeni/os-105575/p1=42003>
17. MUBRUNTAL.CZ, *Školy* [online]. [Cit. 25-3-2012] Dostupné na:
<http://www.mubruntal.cz/skoly/os-984/p1=41309>
18. MUBRUNTAL.CZ, *Školská zařízení* [online]. [Cit. 25-3-2012] Dostupné na:
<http://www.mubruntal.cz/skolska-zarizeni/os-105890/p1=52565>
19. PIS PČR KŘMK ÚO Bruntál, *Přehled statistických ukazatelů trestné činnosti mladistvých a nezletilých v okrese Bruntál*. 2013, [nepublikováno]
20. VALÁŠEK, J. *Základy ekologie a péče o zdraví*, ŠVP: SŠS a COP Bruntál, 2009,
Dostupné na: <http://www.sosbruntal.cz/download.php?sekce=10&bezs=true>

SEZNAM ZKRATEK

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

COP – Centrum odborných prací

č. – číslo

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

ESPAD – Evropská školní studie o alkoholu a jiných látkách

MMORPG – Massively multiplayer online role play game

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

např. - například

NMSDZ – Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti

PIS PSČ KŘMK UO Bruntál – Preventivně informační skupina policie České republiky krajského ředitelství Moravskoslezského kraje územního odboru Bruntál

popř. - popřípadě

p.s. – počet studentů

r. - rok

RVP – Rámcový vzdělávací program

SŠS – Střední škola služeb

ŠVP – Školní vzdělávací program

THC – Tetrahydrokannabinol

tj. – to je

tzn. – to znamená

tz. - takzvaný

vyd. - vydání

WHO – Světová zdravotnická organizace

ZEPZ – Základy ekologie a péče o zdraví

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro empirickou část

Příloha č. 2: Potvrzení o převzetí dokumentů PIS PSČ KŘMK UO Bruntál

Příloha č. 3: Přehled kriminality mladistvých ve městě Bruntál za období 2009-2012

Příloha č. 4: CD s fotografiemi, z preventivní cvičné akce ve městě Bruntál

Příloha č.1

Vážení studenti, vážené studentky

Věnujte prosím několik minut vyplněním mého dotazníku, který mi dále poslouží jako podklad k bakalářské práci na téma „Prevence rizikového chování na odborných učilištích v Bruntále“.

Chtěl bych Vás poprosit o co nejpresnější a nejpravdivější vyplnění dotazníků. Účast ve výzkumu je zcela anonymní.

Předem děkuji za spolupráci. Student Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Nejpřesnější odpovědi zakroužkujte, popř. doplňte

Obor:

Pohlaví: a) Mužské

Věk: _____

b) Ženské

1) Jak často konzumujete alkohol?

- a) Nekonzumuji (přejděte na otázku č. 6)
- b) Příležitostně (1x – 2x týdně)
- c) Pravidelně (3x – 5x týdně)
- d) Nemůžu bez něj být (6x – 7x týdně)

2) Který typ alkoholu konzumujete nejčastěji?

- a) Nápoje okolo 5% alkoholu
- b) Nápoje 10 – 20% alkoholu (víno, likéry...)
- c) Nápoje 30% a výš (destiláty)
- d) Piju všechny stejně

3) S kým nejčastěji konzumujete alkohol?

- a) S kamarády
- b) S příbuznými
- c) Sám/Sama

4) Jaký máte důvod ke konzumaci alkoholu?

- a) Chci se opít
- b) Chutná mi
- c) Kvůli ostatním, chci držet partu
- d) Jiný důvod, uveďte: _____

5) Kouříte cigarety?

- a) Ano
- b) Někdy (přejděte na otázku č. 7)
- c) Ne (přejděte na otázku č. 9)

6) Kolik vykouříte denně cigaret?

- a) 1-3
 - b) 4-6
 - c) 7-10
 - d) Víc, kolik? _____
- 7) V kolika letech jste začal/a kouřit? Uvedte _____**
- 8) Jaký máte důvod ke kouření cigaret?**
- a) Chutná mi to
 - b) Na uklidnění
 - c) Kvůli ostatním, chci držet partu
 - d) Jiný důvod, uveďte: _____
- 9) Vyzkoušel jste někdy nějakou nelegální drogu?**
- a) Ano, uveďte kterou (popř. které je-li jich více _____ a v kolika letech jste ji vyzkoušel _____
 - b) Ne (Přejděte na otázku č. 13)
- 10) Co Vás motivovalo drogu vyzkoušet?**
- a) Zvědavost
 - b) Navození stavu, únik z reality
 - c) Kvůli kamarádům
 - d) Jiný důvod, uveďte: _____
- 11) Kde jste drogu sehnal?**
- a) Od spolužáka (ve škole)
 - b) Od kamaráda (mimo školu)
 - c) Od dealera
 - d) Jinde, uveďte kde: _____
- 12) Užíváte nějakou nelegální drogu i dnes?**
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Jenom někdy, uveďte jak často: _____
- 13) Jste si vědom, že jste spáchal někdy nějaký trestný čin?**
- a) Ano, uveďte jaký: _____
 - b) Ne
- 14) Byl jste někdy terčem šikany?**
- a) Ano
 - b) Ne (Přejděte na otázku č. 17)
- 15) Kdo Vás šikanoval? (Ve variantě „a“ a „b“ podtrhněte přesnější odpověď)**
- a) Spolužák / Spolužáci
 - b) Matka / Otec / Oba rodiče
 - c) Někdo jiný, uveďte kdo: _____

16) Jakým způsobem jste byl/a šikanován/a

- a) Fyzicky
- b) Psychicky
- c) Oboje
- d) Jinak, uveďte jak: _____

17) Šikanoval jste někdy někoho?

- a) Ano
- b) Ne (přejděte na otázku č. 20)

18) Koho jste šikanoval? (Ve variantě „a“ a „b“ podtrhněte přesnější odpověď)

- a) Spolužáka / Spolužáky
- b) Rodiče / Prarodiče
- c) Někoho jiného, uveďte koho: _____

19) Jakým způsobem jste oběť šikanoval?

- a) Fyzicky
- b) Psychicky
- c) Oboje
- d) Jinak, uveďte: _____

20) Máte účet na nějaké sociální síti? (Facebook, Twitter...)

- a) Ano
- b) Ne (přejděte na otázku č. 22)

21) Jaký máte důvod vlastnit účet na sociálních sítích?

- a) Kontakt s přáteli a blízkými
- b) Poznávání nových lidí
- c) Zviditelnit se
- d) Protože ho má skoro každý
- e) Jiný důvod, uveďte: _____

22) Kolik hodin denně trávíte na sociálních sítích, internetu nebo on-line hrách?

- a) 0-2 hodiny
- b) 3-5 hodin
- c) 5-7 hodin
- d) Více, uveďte kolik: _____

23) Jaký je vztah mezi Vámi a rodiči?

- a) Pozitivní
- b) Negativní, Uveďte proč: _____

24) Jaký mají rodiče přístup k využívání Vašeho volného času?

- a) Nikam mě nechťejí pouštět, musím být stále doma a dělat co mi řeknou
- b) Můžu si svůj volný čas organizovat podle sebe, ale máme s rodiči určitá pravidla
- c) Mám absolutní volnost, rodiče můj volný čas nezajímá

25) Jak nejčastěji využíváte volný čas? (Ve variantě „a“ a „c“ podtrhněte nejpřesnější odpověď)

- a) Doma (u počítače / u televize / u učení / s rodiči / četba knih / jinak, uveďte jak: _____)
- b) Sportuji
- c) S kamarády (V hospodě / jinak, uveďte jak: _____)

26) Do jaké sociální vrstvy patří Vaše rodina?

- a) Jsme chudší
- b) Jsme průměrní
- c) Jsme bohatí

27) Jaký je ve škole Váš průměrný prospěch?

- a) Výborný
- b) Chvalitebný
- c) Dobrý
- d) Dostatečný
- e) Nedostatečný

28) Baví Vás studium?

- a) Ano, moc
- b) Ano
- c) Ne
- d) Ne, ani trochu

29) Snažíte se vyhýbat rizikovým faktorům? (Závislost na návykových látkách nebo virtuálních drogách, nechráněný sex....)

- a) Ano, co nejvíce
- b) Ano ale občas to nejde
- c) Ne

30) Jste poučen o problematice rizikového chování?

- a) Ano
- b) Ne

Pomáhat a chránit

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

PČR Krajské ředitelství Moravskoslezského kraje
Územní odbor Bruntál
Preventivně informační skupina

Matěj Tuhý
Švermova 2
792 01 BRUNTÁL

Bruntál 14.3.2013
Příloha: 1/5

Statistické ukazatele

Na základě Vaší žádosti Vám poskytujeme vypracované statistické ukazatele kriminality mladistvých a nezletilých v rámci ÚO Bruntál a to v časovém horizontu let 2009 až 2012.

Veškeré námi uvedené informace a údaje jsou pouze pro potřeby Vaší bakalářské práce.

S pozdravem

komisař por. Ing. Ivana Křištofová

Partyzánská 9
792 01 Bruntál
Tel. 974 731 207, 208 a nebo 602161717
e-mail: pisbr@mvcz.cz

www.policie.cz

Příloha č. 2

Přehled statistických ukazatelů trestné činnosti mladistvých a nezletilých v okrese Bruntál za poslední 3 roky. Zdroj: Preventivně informační skupina policie České republiky krajského ředitelství v Moravskoslezském kraji územního odboru Bruntál (dále jen PIS PČR KŘMK ÚO Bruntál, 2013).

Čísla v grafech uvádějí absolutní hodnotu, počet spáchaných trestných činů.

Vysvětlivky – 1) Násilná trestní činnost – Násilí, agrese, vraždy atd.

2) Mravnostní trestná činnost - Sexuální zneužívání atd.

3) Majetková trestní činnost – Krádeže, poškození cizí věci atd.

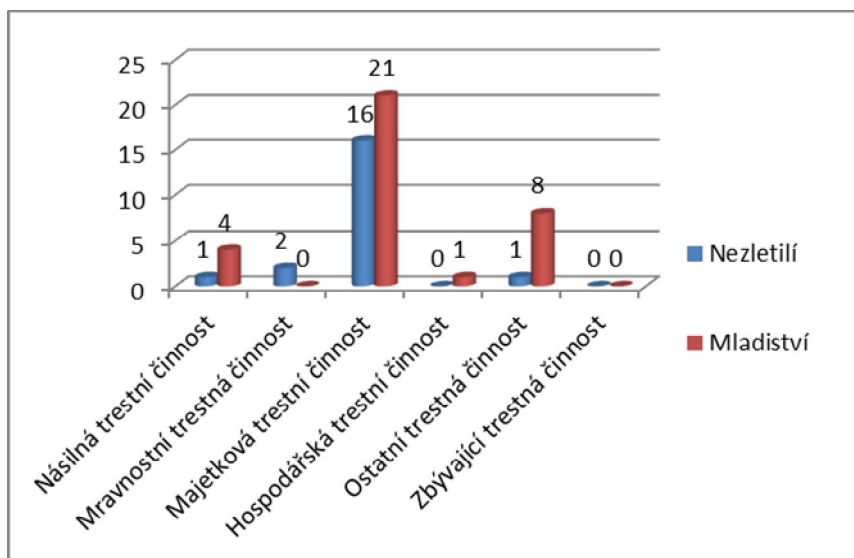
4) Hospodářská trestní činnost – Zpronevěra, podvody atd.

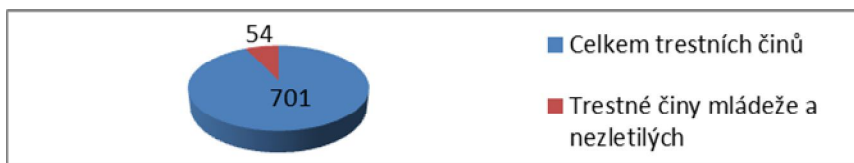
5) Ostatní trestní činnost – Distribuce drog, Maření soud. rozhodnutí atd.

6) Zbývající trestní činnost – Další nezařaditelné trestné činy

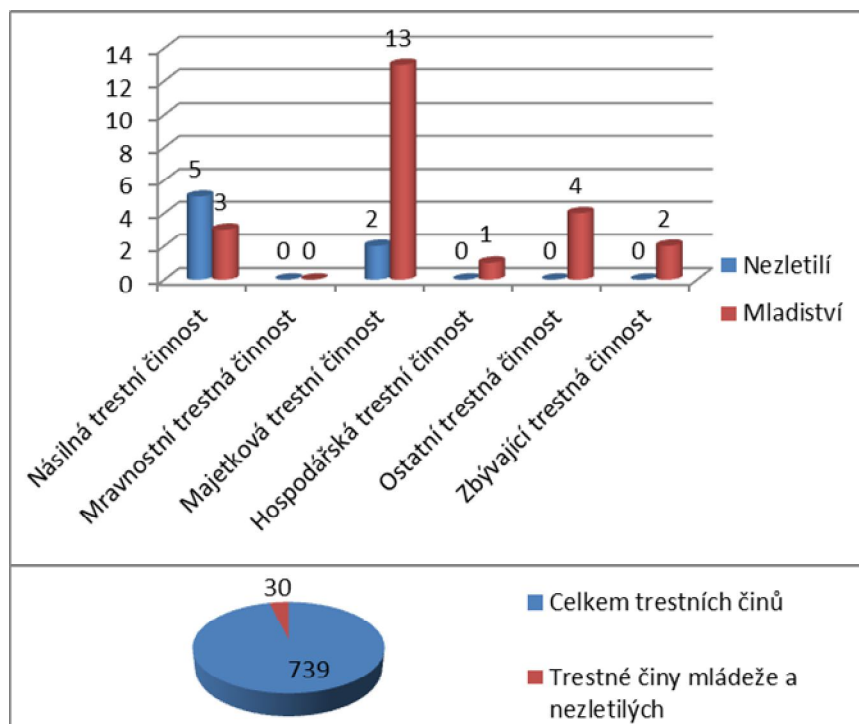
2009 Město Bruntál

Nezletilí do 18 let; mladiství od 18 do 22 let

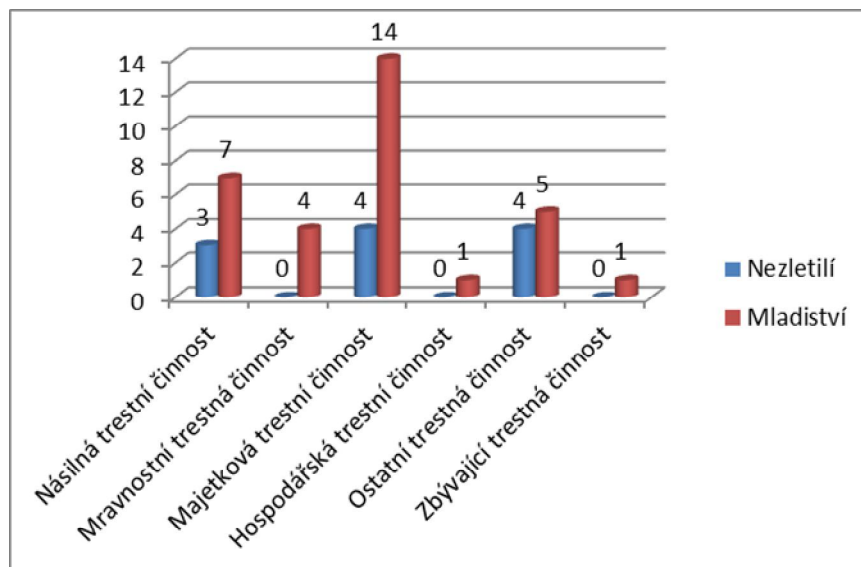

2010 město Bruntál

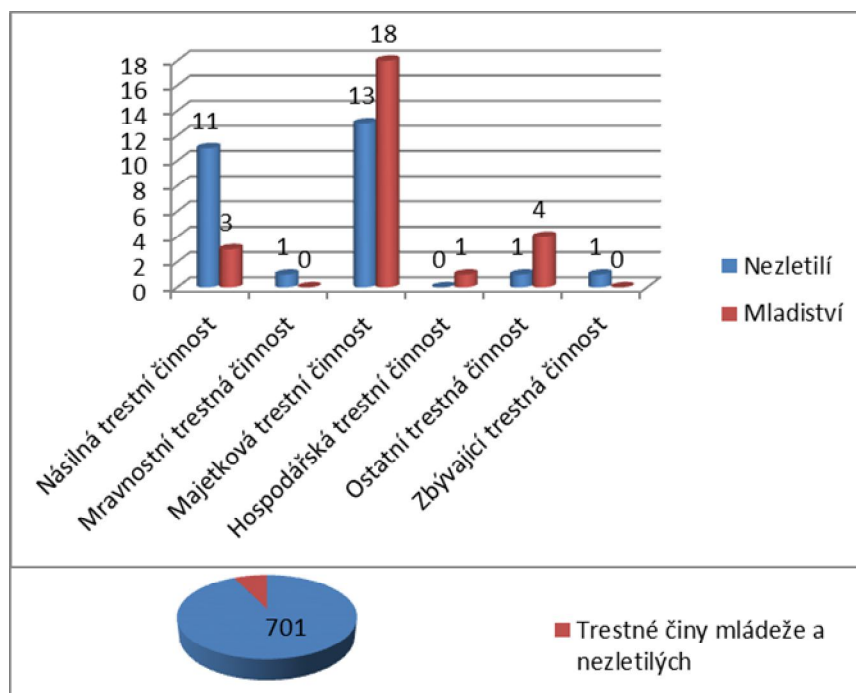

2011 město Bruntál

2012 město Bruntál

„Z hlediska struktury pachatelů došlo v roce 2012 ke změnám u osob nezletilých pachatelů, jejichž počet proti roku 2011 vzrostl. Naopak oproti minulým obdobím docela výrazně klesl počet mladistvých pachatelů a to ve srovnání s rokem 2011 o – 22,83 %, Z doložených statistických výstupů tak zcela jednoznačně vyplývá, že rok od roku vzrůstá nejen počet nezletilých pachatelů, ale také jejich procentuální podíl na nápadu trestné činnosti v okrese Bruntál“ (PIS PČR KŘMK ÚO Bruntál, 2013).